

ΘΕΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Καθηγητής

Διοίκησης και Οικονομίας της Εκπαίδευσης

Ε.Κ.Π.Α

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΥΜΑ ΠΕΝΤΕ (5) ΠΑΓΙΔΩΝ

•ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ:

- Α. ΟΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΣ
- Β. Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΟΤΙΔΗΠΟΤΕ
  - ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΑΓΑΘΟΥ Ή ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
- Γ. Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣΜΕ
  - ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ ΔΟΜΩΝ.
- Δ. Ο ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΜΑΖΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
  - ΕΜΠΟΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ
  - ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
- Ε. Η ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ 'ΟΤΙ Η ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ
  - ΓΝΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
  - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΛΟΥΤΟΥ.

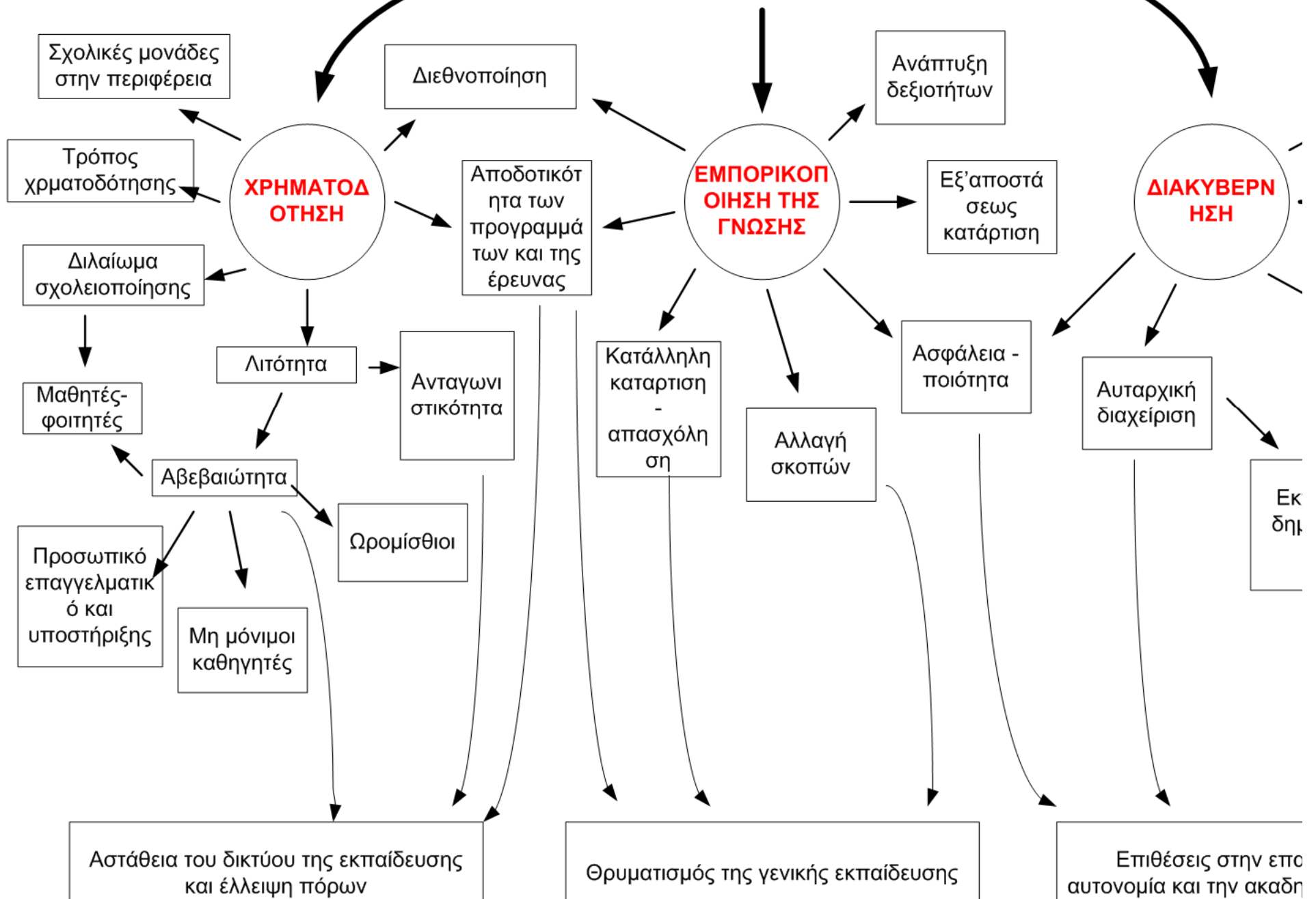
ΠΕΝΤΕ (5) ΠΑΓΙΔΕΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- 1. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΠΟΡΟΥ**
- 2. Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΓΝΩΣΗΣ) ΑΠΟ ΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΣΕ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΑΓΑΘΟ**
- 3. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ**
- 4. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ**
- 5. ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΙΜΙΑ.**

ΠΩΣ ΘΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΘΟΥΜΕ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΠΑΓΙΔΕΣ;

- ΟΧΙ με τις επιλογές της Λισσαβόνας το 2000
- ΌΧΙ με την επιλογή από τη «Νέα Οικονομία» ΣΤΗΝ «Ε-Οικονομία» για να γίνουν οι ευρωπαίοι «ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ» και να ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ τους Βοριο-Αμερικανούς.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Εισαγωγή

- Η Οικονομική Επιστήμη υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση αποτελούν τους βασικούς θεσμικούς «μηχανισμούς» παραγωγής, συσσώρευσης και διάχυσης γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και στάσεων.
- Δηλαδή παραγωγής συσσώρευσης και διάχυσης «ανθρώπινου κεφαλαίου».
- Ότι αποτελούν σημαντικούς παράγοντες προώθησης της αειφόρου ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.
- Είναι διαχρονική και καθολική αλήθεια ότι κάθε υποκείμενο της οικονομίας (κράτος, άτομο-νοικοκυριό, επιχείρηση) έχει απεριόριστες ανάγκες ενώ τα μέσα που διαθέτει για την ικανοποίησή τους είναι περιορισμένα.
- Δηλαδή κάθε υποκείμενο της οικονομίας έχει το βασικό, το θεμελιώδες, οικονομικό πρόβλημα.
- Η πραγματικότητα αυτή οδηγεί το οικονομικό υποκείμενο στην επιλογή (choise) τόσο μεταξύ των αναγκών όσο και μεταξύ των μέσων για την κάλυψή τους.
- Δεδομένου ότι οι διαθέσιμοι πόροι είναι περιορισμένοι και παρουσιάζουν ποικιλία χρήσεων, επιβάλλεται η κατανομή των πόρων (allocation of resources) μεταξύ των εναλλακτικών χρήσεών τους, για την παραγωγή των μέσων με στόχο τη βέλτιστη κάλυψη των αναγκών.

- Ως πραγματικός κόσμος (real world) νοείται με απλά λόγια ο κόσμος στον οποίο ζούμε.
- Το μάθημα εστιάζει στην εκπαίδευση, τη δια βίου μάθηση και την οικονομία
- και μελετά πτυχές των πολλαπλών διαύλων αλληλεπίδρασης μεταξύ της εκπαίδευσης, της δια βίου μάθησης και της οικονομίας.
- Στον πραγματικό κόσμο, η εκπαίδευση, η δια βίου μάθηση και η οικονομία αποτελούν θεμελιώδη και ιδιαίτερα δυναμικά, πολύ-πλευρα, πολύ-σύνθετα, πολύ-παραμετρικά, πεδία.
- Αποτελούν θεσμούς της πολιτείας με συγκεκριμένους δυναμικούς στόχους, περιεχόμενο και κανόνες.
- Η εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση βρίσκονται σε αέναες ισχυρές αλληλεπιδράσεις με την οικονομία, την κοινωνία, το κράτος, την πολιτική. Αντλούν, άμεσα ή έμμεσα, πόρους από όλα τα υποκείμενα της οικονομίας, κράτος, άτομα-νοικοκυριά, επιχειρήσεις και προσφέρουν σε αυτά, μέσω πολλών καναλιών ευρύτατη ποικιλία οφελών.
- Οι πολυσήμαντες αυτές σχέσεις, τόσο στο σύνολό τους όσο και σε επί μέρους πτυχές τους, αποτελούν δύσκολα ζητήματα τόσο στο επίπεδο του πραγματικού κόσμου και της εφαρμοσμένης πολιτικής όσο και στο επίπεδο της επιστήμης.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Επιστήμη είναι η αδιάκοπη αναζήτηση και αναθεώρηση της γνώσης μας για τον κόσμο που ζούμε (πραγματικός κόσμος).
- Η αναζήτηση ακριβών και αυστηρών μεθόδων που μόνες οδηγούν στην αληθινή γνώση του κόσμου φαίνεται σήμερα να έχει οριστικά εγκαταλειφθεί.
- Η επιστήμη, ως γνωστική δραστηριότητα, έχει σκοπό να αυξήσει το πληροφοριακό μας δυναμικό άμεσα ή έμμεσα (με την χρήση των αναγκαίων αναλυτικών μέσων).
- Ο σκοπός αυτός εκπληρώνεται με την κατασκευή και τον έλεγχο υποθέσεων υψηλού πληροφοριακού περιεχομένου και τη χρησιμοποίησή τους για την εξήγηση και την πρόβλεψη (οι δύο βασικές λειτουργίες της επιστημονικής σκέψης) των φαινομένων της πραγματικότητας [Γέμτος (1987)].
- Επιστήμη είναι το αντίθετο της δογματικής στάσης.
- Έχει σημειωθεί ότι στον πραγματικό κόσμο, η εκπαίδευση και δια βίου μάθηση αποτελούν θεμελιώδη πεδία τα οποία είναι σε αέναη αλληλεπίδραση με την έρευνα, τις επιστήμες, την καινοτομία, την τεχνολογία, την οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική. Η δυναμική και πολυσχιδής σχέση της εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης με την οικονομία έχει απασχολήσει και απασχολεί την επιστημονική κοινότητα με αποτέλεσμα τη διαμόρφωση ιδιαίτερου κλάδου της οικονομικής επιστήμης, την οικονομική της εκπαίδευσης.
- **Η Οικονομική της Εκπαίδευσης** (Economics of Education), διερευνά τις πτυχές αυτής της πολυσύνθετης σχέσης έχοντας ρίξει φως σε πολλές απ αυτές.
- Τα ανοικτά προβλήματα είναι αρκετά και συνεχώς τίθενται νέα. Η προσπάθεια συνεχίζεται.

Οικονομική της Εκπαίδευσης: Ιστορική Ανασκόπηση

- Η ευρύτατη σημασία της μάθησης αναγνωρίστηκε από τον Σωκράτη (469-399 π.Χ). Ο Πλάτων (427-347 π.Χ) ⁽¹⁾ και ο Αριστοτέλης (384-322 π.Χ) υπήρξαν οι πρώτοι που συνέλαβαν την πολύπλευρη σημασία της γνώσης, της παιδείας.
- Αργότερα, τον 18^ο αιώνα, ο κλασσικός οικονομολόγος A.Smith στο μνημειώδες έργο του «Ο Πλούτος των Εθνών» [«The wealth of Nations», (1776)] σημείωσε ότι «...το απόθεμα κεφαλαίου ενός έθνους αποτελείται και από τις «αποκτώμενες και χρήσιμες ικανότητες όλων των μελών της κοινωνίας. Η απόκτηση τέτοιων ταλέντων, με τη φροντίδα του ατόμου κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής του, ή της μαθητείας έχει πάντοτε ένα πραγματικό κόστος το οποίο αποτελεί ένα πάγιο κεφάλαιο. Αυτά τα ταλέντα, αποτελούν μέρος της περιουσίας της κοινωνίας στην οποία ανήκει. Η βελτιωμένη δεξιότητα ενός εργαζομένου μπορεί να θεωρηθεί ως μια μηχανή ή εργαλείο το οποίο βελτιώνει και αναβαθμίζει την εργασία και η οποία αν και κοστίζει συγκεκριμένες δαπάνες, ξεπληρώνει αυτές τις δαπάνες και αφήνει το κέρδος...».

- Δηλαδή, για πρώτη φορά, προσέγγισε τη σχέση εκπαίδευσης, ανθρώπινου κεφαλαίου και οικονομίας. Αυτή η προσέγγιση ουσιαστικά είχε ξεχαστεί επί μακρόν από τους μεταγενέστερους οικονομολόγους και η έννοια του κεφαλαίου περιορίστηκε στα υλικά μέσα παραγωγής. Προσεγγίσεις πτυχών της σχέσης εκπαίδευσης και οικονομίας έγιναν κατά καιρούς από οριακούς (μαρτζίναλιστές) οικονομολόγους όπως οι Walras, Pareto, και τους κλασικούς Petty, Ricardo, Marx οι οποίοι υπογράμμισαν τη σημασία του «ταλέντου» και των ανθρώπινων ικανοτήτων στη διαδικασία της παραγωγής.
- Στη συνέχεια ο νεοκλασικός Marshall (1920) στο έργο του «Αρχές Οικονομικής» σημείωσε ότι «... ο άνθρωπος ο ίδιος διαμορφώνεται κατά ένα μεγάλο μέρος από το περιβάλλον του, διαδικασία κατά την οποία η φύση παίζει σημαντικό ρόλο: κι έτσι από κάθε άποψη ο άνθρωπος είναι το επίκεντρο του προβλήματος της παραγωγής, καθώς επίσης και της κατανάλωσης...». Επιπροσθέτως, ασχολήθηκε με τη συμβολή της εκπαίδευσης στην παραγωγή και τη μεγέθυνση και τους παράγοντες που επηρεάζουν το εισόδημα των εργαζομένων από την εργασία λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση της εκπαίδευσης.
- Ο Strumilin (1924) μελέτησε την οικονομική σημασία της εκπαίδευσης για την χώρα του, την Ρωσία, καθώς και την επίδραση της εκπαίδευσης στην παραγωγικότητα.

- Ο Walsh (1935) συμπέρανε ότι η επένδυση στην εκπαίδευση αυξάνει τα οφέλη τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η σχέση εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και οικονομίας συστηματικά διερευνάται, μετά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο.
- Κατά τη δεκαετία του 1950 σημαντικοί νεοκλασικοί οικονομολόγοι στις Η.Π.Α και τη Μεγ. Βρετανία, προσέγγισαν πιο συστηματικά τη σχέση εκπαίδευσης και οικονομίας τόσο σε μικρό όσο και σε μακρο επίπεδο. Σε επίπεδο μακροοικονομικής ανάλυσης, διακεκριμένοι οικονομολόγοι διαπίστωσαν υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης παρ ότι είχαν προβλέψει πολύ βραδύτερους λόγω των εκτεταμένων καταστροφών του πολέμου. Διαπίστωσαν ότι δεν ήταν προφανής η αιτία του, αφού δεν προέρχονταν ούτε από την αύξηση του κεφαλαίου, ούτε από την αύξηση της γης, ούτε από την ποσοτική αύξηση της εργασίας. Υπήρχε λοιπόν ένα ανεξήγητο υπόλοιπο. Διαπίστωσαν ότι αυτό συνέβη ακόμη πιο εντυπωσιακά και σε ορισμένες περιπτώσεις όπως η Γερμανία και η Ιαπωνία που ως ηττημένες είχαν σχεδόν πλήρως καταστραφεί. Ο Solow (1956,1957) το απέδωσε στην παράλειψη από την συνάρτηση παραγωγής του παράγοντα τεχνολογία. Δηλαδή, απέδωσε το ανεξήγητο μέρος του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης στην τεχνολογική πρόοδο.

- Ο Schultz (1961), το απέδωσε στην εκπαίδευση η οποία συνδέεται με την τεχνολογική πρόοδο. «Κάναμε αυτό το λάθος», γράφει ο Schultz γιατί δεν είχαμε στο μυαλό μας την έννοια του «ολικού κεφαλαίου». Λογαριάζαμε μόνο το «συμβατικό κεφάλαιο» και παραβλέπαμε τη μεγάλη σημασία του «ανθρώπινου κεφαλαίου» στην παραγωγή. Σημειώνει επίσης ότι επένδυση σε «ανθρώπινο κεφάλαιο» αποτελούν οι επενδύσεις για εκπαίδευση, δημόσια υγεία και εσωτερική μετανάστευση. Ο Abramovitz (1962) το ονόμασε «συντελεστή της άγνοιάς μας» ως προς τα αίτια του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης.
- Την περίοδο αυτή σημαντική υπήρξε η συμβολή των οικονομολόγων Mincer (1958, 1974), Vaizey (1958), Wiseman (1959), Denison (1962), Becker (1964), κα. Μέχρις εδώ κυριαρχεί η νεοκλασική προσέγγιση με πυρήνα τον νόμο των φθινουσών αποδόσεων. Σύμφωνα με αυτόν όσο αυξάνονται οι επενδύσεις σε εκπαίδευση τόσο μειώνεται ο ρυθμός της αποδοτικότητας. Αξιοσημείωτη επέκταση της νεοκλασικής προσέγγισης αποτελεί η εργασία των Mankiew – Romer - Weil (1992).
- Τομή στην οικονομική σκέψη, επί του θέματος, έγινε με τις εργασίες των οικονομολόγων Romer (1986, 1990,1992) και Lucas (1988, 1990). Αυτοί συγκρότησαν τη νέα θεωρία της μεγέθυνσης (new growth theory) και εισήγαγαν τα ενδογενή υποδείγματα (endogenous models). Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση όσο περισσότερη γνώση συσσωρεύεται στην κοινωνία, τόσο πιο παραγωγικά γίνονται τα άτομα. Στις μέρες μας, σημαντικοί οικονομολόγοι, σε πολλές χώρες ασχολούνται με τη διερεύνηση της πολυσήμαντης σχέσης της εκπαίδευσης με την οικονομία.

Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση και Ανθρώπινο Κεφάλαιο

- Όπως σημειώθηκε, η πρώτη προσέγγιση της οικονομικής αξίας της εκπαίδευσης και της έννοιας του ανθρώπινου κεφαλαίου, έγινε από τον Smith (1776).
- Η επαναπροσέγγιση πραγματοποιήθηκε συστηματικά κατά τη 10ετία του 50. Οι Schultz, Mincer, Becker κα συγκρότησαν την θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου (human capital theory). Έκτοτε, η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί βασική συνιστώσα της νεοκλασικής οικονομικής.
- Ως ανθρώπινο κεφάλαιο (human capital) νοείται το σύνολο των ικανοτήτων κάθε ατόμου, έμφυτων και επίκτητων: φυσικών ικανοτήτων, ταλέντων, δεξιοτήτων, γνώσεων, δεξιοτήτων και ειδικεύσεων. Εκτός από τις φυσικές, όλες οι άλλες ικανότητες μπορούν να αποκτηθούν με δραστηριότητες, όπως η εκπαίδευση, η μαθητεία, η εξάσκηση κλπ, ενώ ακόμη και οι φυσικές ικανότητες μπορούν να βελτιωθούν με αυτές τις διαδικασίες.
- Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου (human capital theory) θεωρεί ότι οι επίκτητες ικανότητες του ανθρώπου δεν είναι ελεύθερα αγαθά αλλά μπορούν να αποκτηθούν με δραστηριότητες όπως η εκπαίδευση, η μαθητεία, η εξάσκηση κλπ, δηλαδή είναι αποτέλεσμα επένδυσης οικονομικών πόρων και ανθρώπινης προσπάθειας .

- Θεωρεί ότι η εκπαίδευση, η δια βίου μάθηση, η υγεία, η επαγγελματική - γεωγραφική κινητικότητα και η πληροφόρηση - αναζήτηση εργασίας, αποτελούν τις πιο σημαντικές επενδυτικές δραστηριότητες σε ανθρώπινο κεφάλαιο.
- Η εκπαίδευση και δια βίου μάθηση αποτελούν τους βασικούς θεσμικούς μηχανισμούς παραγωγής, συσσώρευσης και διάχυσης του ανθρώπινου κεφαλαίου.
- Υποστηρίζει ότι η οικονομική ανάπτυξη αλλά και «η ίδια η επιβίωση των εθνών» στο σύγχρονο κόσμο εξαρτάται από την ορθή και αποτελεσματική χρήση των διανοητικών πηγών πλούτου, του «ανθρώπινου κεφαλαίου» που διαθέτει η κάθε χώρα.
- Ερμηνεύει μέρος της οικονομικής ανισότητας στη μειωμένη “επένδυση” σε “ανθρώπινο κεφάλαιο” για κάποιες κοινωνικές κατηγορίες.
- Ο Schultz διέκρινε ότι η συμπερίληψη του ανθρώπινου κεφαλαίου στην ανάλυση της οικονομικής ανάπτυξης θα έλυne ένα σημαντικό πρόβλημα στην ερμηνεία της. Είναι γεγονός ότι οι περισσότερες εργασίες στο τομέα αυτόν, εξηγούσαν ένα μόνο μέρος της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ ένα μεγάλο οικονομικό υπόλοιπο παρέμενε ανεξήγητο. Αυτό το «υπόλοιπο» υποστηρίζει ο Schultz, εκμηδενίζεται, αν το ανθρώπινο κεφάλαιο συμπεριληφθεί ως παράγοντας που εξηγεί την οικονομική ανάπτυξη. Επίσης, θεωρεί ότι η ανάλυση του ρυθμού απόδοσης παρέχει μια τεχνική για τη μέτρηση της συμβολής του ανθρώπινου κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη.

- Χαρακτηριστικά αναφέρει: «Το ανθρώπινο κεφάλαιο εξηγεί το μεγαλύτερο μέρος της σύγχρονης οικονομικής προόδου» (Schultz, 1993).
- Ο Schultz (1961) υποστηρίζει ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο έχει τέσσερις διακεκριμένες ιδιότητες:
  - α. Είναι ενσωματωμένο στον άνθρωπο, δηλ. είναι ανθρώπινο στοιχείο.
  - β. Είναι κεφάλαιο, αφού αποτελεί πηγή μελλοντικών ικανοποιήσεων, μελλοντικών κερδών ή και τα δύο, όπως και οι άλλες μορφές κεφαλαίου.
  - γ. Δεν μπορεί να διαχωριστεί από το άτομο που το κατέχει, όπως συμβαίνει με τις άλλες μορφές κεφαλαίου.
  - δ. Δεν μεταβιβάζεται, δεν πουλιέται, δεν ενοικιάζεται, δεν κληρονομείται, όπως μπορεί να γίνει με το φυσικό κεφάλαιο.
- Άρα το ανθρώπινο κεφάλαιο μπορεί να αποκτηθεί μόνο αν το ίδιο το άτομο μετέχει στη διαδικασία απόκτησης του, δηλαδή στη μάθηση και την εξάσκηση. Η διαφορά μεταξύ ανθρώπινου και υλικού κεφαλαίου βρίσκεται στο ότι το δεύτερο είναι «σχηματισμένο υλικό» και μπορεί να πουληθεί, ενώ το πρώτο μόνο να «εκμισθωθεί».
- Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου μας εισάγει στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης εργασίας. Βασίζεται σε δύο βασικές παραδοχές.
  - α. Η εκπαίδευση αναπτύσσει δεξιότητες, δηλαδή βελτιώνει την παραγωγικότητα του εργαζόμενου.
  - β. Το εισόδημα που αποκτήθηκε, αντανακλά οριακές παραγωγικότητες διαφορετικών τύπων εργαζομένων.

Διάγραμμα 3

ΘΕΩΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

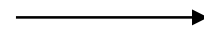
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΣΥΣΣΩΡΕΥΣ
Η ΓΝΩΣΕΩΝ
(γνωστικό
αποτέλεσμα)

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Παράδειγμα: Homo Economicus

Υπόθεση 1^η: Πλήρης Ανταγωνισμός

Υπόθεση 2^η: Υποκατάσταση συντελεστών παραγωγής

- Ο Schultz υποστηρίζει ότι η ποσότητα και η ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου επηρεάζει την παραγωγικότητα του ατόμου σε κάθε εργασία. Αν οι άλλοι συμπληρωματικοί συντελεστές παραγωγής κρατηθούν σταθεροί, ο εργαζόμενος με υψηλό απόθεμα ανθρωπίνου κεφαλαίου θα είναι πιο παραγωγικός από τον εργαζόμενο με χαμηλό απόθεμα και συνεπώς θα πρέπει να αμειφθεί καλύτερα. Επειδή όλα τα άτομα δεν έχουν την ίδια ποσότητα και ποιότητα ανθρωπίνου κεφαλαίου (η εργασία είναι δηλαδή ανομοιογενής συντελεστής παραγωγής) οι αμοιβές τους διαφέρουν. Η αμοιβή του πλέον παραγωγικού πρέπει να είναι υψηλότερη από την αμοιβή του λιγότερου παραγωγικού.
- Ο Mincer παράλληλα διαμόρφωσε μία θεωρητική πρόταση για την ερμηνεία των εισοδηματικών ανισοτήτων, στην οποία ο Becker έδωσε την οριστική μορφή.
- Η απόκτηση και ο εμπλουτισμός του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι συνήθως μια χρονοβόρα και δαπανηρή διαδικασία τα αποτελέσματα της οποίας φαίνονται στο μέλλον και εφόσον το άτομο απασχοληθεί παραγωγικά.
- Όσο κρατάει η εκπαίδευση, το άτομο «εργάζεται» χωρίς να έχει άμεση ωφέλεια. Αναμένει όμως να αυξήσει την ωφέλεια του στο μέλλον διότι το μελλοντικό του εισόδημα θα είναι μεγαλύτερο μετά την εκπαίδευση. Με αυτή την έννοια η εκπαίδευση / δια βίου μάθηση είναι μια επένδυση με μελλοντική απόδοση.

Κριτικές προσεγγίσεις της Θεωρίας του Ανθρώπινου Κεφαλαίου

- Έχει επισημανθεί ότι η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, αποτελεί την κυρίαρχη νεοκλασική προσέγγιση. Μας εισάγει στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης εργασίας. Παράλληλα με τη συγκρότηση της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου διατυπώθηκε ποικιλία κριτικών, από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, τόσο για θεωρητικές προσεγγίσεις της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου όσο και από τη διάψευση της πεποίθησης ότι η επέκταση της εκπαίδευσης θα οδηγούσε σε εξουδετέρωση της φτώχειας, μείωση των ανισοτήτων και ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης. Η άνοδος του εκπαιδευτικού επιπέδου σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες δεν συνοδεύτηκε τη δεκαετία του 1970 με την αναμενόμενη άνοδο της παραγωγικότητας. Παρά τη διαχρονική μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων δεν παρατηρήθηκε συστηματική μείωση στις διαφορές των αμοιβών και εισοδημάτων, ούτε τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, που απέβλεπαν στην εξουδετέρωση της φτώχειας, απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, περίοδο υψηλού πληθωρισμού και ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων, σε επίπεδο προτάσεων και άσκησης πολιτικής, η έμφαση δόθηκε στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης παρά στην ποσοτική της μεγέθυνση.

- Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, έχει δεχθεί κριτικές από οικονομολόγους του φίλτρου [Arrow (1973), Spence (1973), Stiglitz (1975), κ.ά]. Η Υπόθεση / Screening hypothesis («σκληρή» & «ασθενής») υποστηρίζει ότι η εκπαίδευση δεν βελτιώνει την παραγωγικότητα των ατόμων, αλλά λειτουργεί κυρίως ως «φίλτρο» στη διαδικασία επιλογής από την εργοδοσία. Έχουν πραγματοποιηθεί εμπειρικοί έλεγχοι της θεωρίας για αρκετές χώρες [Tucker (1985), Cohn, Kiker and Mendes de Oliveira (1987), Ziderman (1992), Brown and Sessions (1998) κ] και την Ελλάδα [Lambropoulos (1992), Magoula and Psacharopoulos (1999), Psacharopoulos and Tsamadias (2001), Tsamadias and Chanis (2012)].
- Η διάσταση αυτή οδήγησε σε νέες έρευνες σε σχέση με την επίδραση άλλων παραγόντων, όπως η έμφυτη ικανότητα - δείκτης νοημοσύνης, το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, το φύλο, η πρόσθετη κατάρτιση, ο συνδικαλισμός κ.ά.. Οι μελέτες κατατείνουν στο συμπέρασμα ότι η διαμόρφωση του εισοδήματος από την εργασία εξαρτάται κυρίως από την εκπαίδευση και την εμπειρία, παρά το γεγονός ότι από ορισμένους η συμβολή τους θεωρείται υπερεκτιμημένη [Duncan(1980), Ashenfelter & Krueger (1994), Ashenfelter & Rouse (1998), κ.α].
- Ακόμη και άτομα που εγκατέλειψαν το σχολείο αποκομίζουν όφελος από τη μεταγενέστερη απόκτηση βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων [Tyler et al. (2000)]. Σχετικά πρόσφατες μελέτες δείχνουν τη σημασία της ποιότητας της εκπαίδευσης [McIntosh & Vignoles (2001), Currie & Thomas (2001)], η οποία φαίνεται να αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου [Murnane et al (1995)].

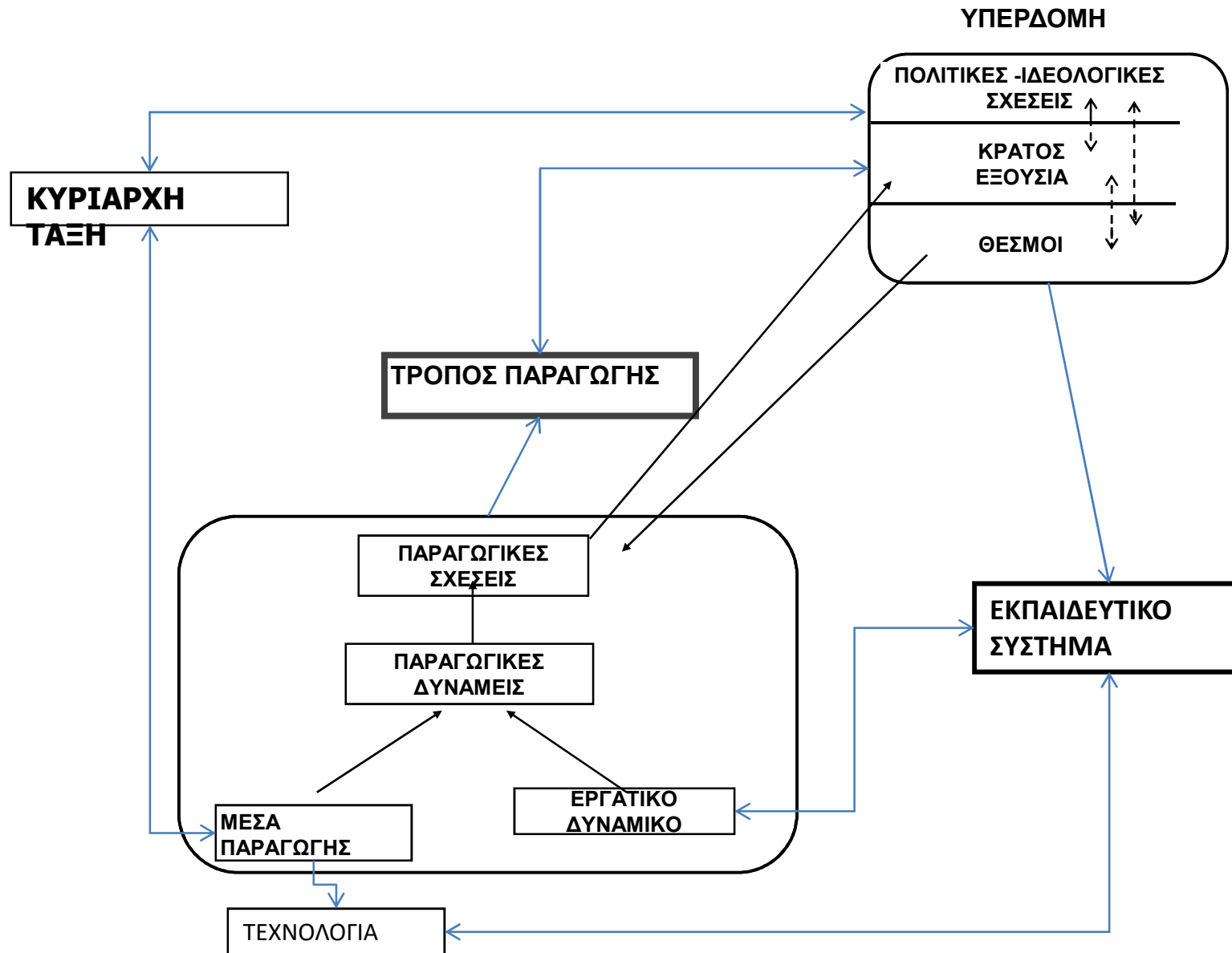
- Εξάλλου στο περιβάλλον της οικονομικής δυσπραγίας, προωθήθηκε η αξιολόγηση των διαφόρων εκπαιδευτικών δαπανών και μονάδων και εμφανίστηκε στο προσκήνιο και η έννοια της δια βίου μάθησης. Όμως, έχει διατυπωθεί πληθώρα επικρίσεων από πολλές πλευρές, κυρίως από τις πλευρές της οικονομικής της εκπαίδευσης, της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης και των οικονομικών της εργασίας. Ορισμένες από τις κριτικές αμφισβητούν επί μέρους συμπεράσματά της, χωρίς να αμφισβητούν τη γενική ορθότητα της θεωρητικής της κατασκευής.
- Στο πλαίσιο της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου, η εκπαίδευση αντιμετωπίζεται ως μία διαδικασία που αυξάνει την παραγωγικότητα και συνεπώς το εισόδημα από την εργασία, [Blaug (1972)].
- Αντιθέτως οι θιασώτες της «Υπόθεσης του φίλτρου» (screening hypothesis) υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση, πρωτίστως, λειτουργεί ως διαδικασία «ξεδιαλέγματος» των ατόμων, παρά ως παράγοντας αύξησης της παραγωγικότητάς τους, [Berg (1970), Arrow (1973), Spence (1973), Stiglitz (1975)].
- Η σύνδεση της εκπαίδευσης με το εισόδημα αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας για πολλούς επιστήμονες που ασχολούνται με την εκπαίδευση ή την οικονομική ανάπτυξη. Οι επιστήμονες αυτοί προσπάθησαν είτε να αποδείξουν ότι η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου και οι συμπληρωματικές ή εναλλακτικές της θεωρίας βρίσκουν εφαρμογή σε διάφορες χώρες - ανάλογα με επίπεδο εκπαίδευσης των πολιτών και συναφώς με το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας – είτε να διερευνήσουν τα οικονομικά αποτελέσματα της σχέσης εισοδήματος-εκπαίδευσης.

- Αναφέρουν πώς η θέση της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου ότι τα μεγαλύτερα εισοδήματα αντανakλούν μεγαλύτερη παραγωγικότητα είναι εσφαλμένη και πως οι μισθοί δεν ορίζονται έτσι στον πραγματικό κόσμο. Οι μισθοί επηρεάζονται και από άλλους παράγοντες (συνδικαλισμός κλπ). Τελικά η ανισότητα που επικρατεί στους μισθούς δεν είναι άμοιρη και των συγκρούσεων των τάξεων μεταξύ τους, για την κατανομή του εθνικού εισοδήματος, για την επικράτηση της μίας επί της άλλης [Tsamadias, Chilas Botsaris (2001)].
- Παρά τη σχετική κριτική, η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου θεωρείται, γενικά, αξιόλογο συμπλήρωμα του σώματος της οικονομικής θεωρίας [βλ. Scott R. Sweetland (1996)].
- Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί κυρίαρχη θεωρία στο χώρο της οικονομικής της εκπαίδευσης, της οικονομικής της εργασίας, της οικονομικής της υγείας, ενώ ταυτόχρονα έχει επηρεάσει σημαντικά τόσο την κοινωνιολογία της εκπαίδευσης, όσο και την διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Διάγραμμα 4: Εναλλακτικές θεωρίες στη θεωρία του Ανθρώπινου Κεφαλαίου

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ				
ΘΕΩΡΙΑ	ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΒΑΣΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	ΕΜΠΕΙΡΙΚΑ ΤΕΣΤ
Ανθρώπινο κεφάλαιο	Απόκτηση δεξιοτήτων	Becker (1962)	Ορθολογισμός και πλήρης πληροφόρηση	Σχέσεις κερδών
Στάσεων	Προετοιμασία για τη διαίρεση της εργασίας και αποδοχή της εργασίας	Bowles & Gintis (1976)	Κυριαρχία του εκπαιδευτικού συστήματος από τους επιχειρηματίες	περιορισμένες
Αναπαραγωγής	Αναπαραγωγή των κοινωνικών τάξεων	Bourdieu (1970)	Ανεξαρτησία του εκπαιδευτικού συστήματος από το οικονομικό	Περιορισμένες με όρους διαγενεακής αναπαραγωγής
Ανισοτήτων	Η εκπαίδευση μειώνει τις ανισότητες μέσω των προσωπικών κινήτρων	Boudon (1973)	Σχετική αυτονομία της εκπαίδευσης στην κοινωνία	Πολυάριθμες πολλές φορές αποσπασματικές
Φίλτρου	Δίνει πληροφορίες για τα άτομα	Arrow & Spence (1973)	Ο ρόλος της πληροφορίας	Πολλές εφαρμογές
Προφίλ της θέσης	Προσαρμογή στην εργασία	Thurow (1975)	Η εκπαίδευση δεν καθορίζει την παραγωγικότητα	Στην αγορά εργασίας

Διάγραμμα 1: ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ –ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ-ΚΡΑΤΟΥΣ

Διάγραμμα 2: ΔΟΜΗ-ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

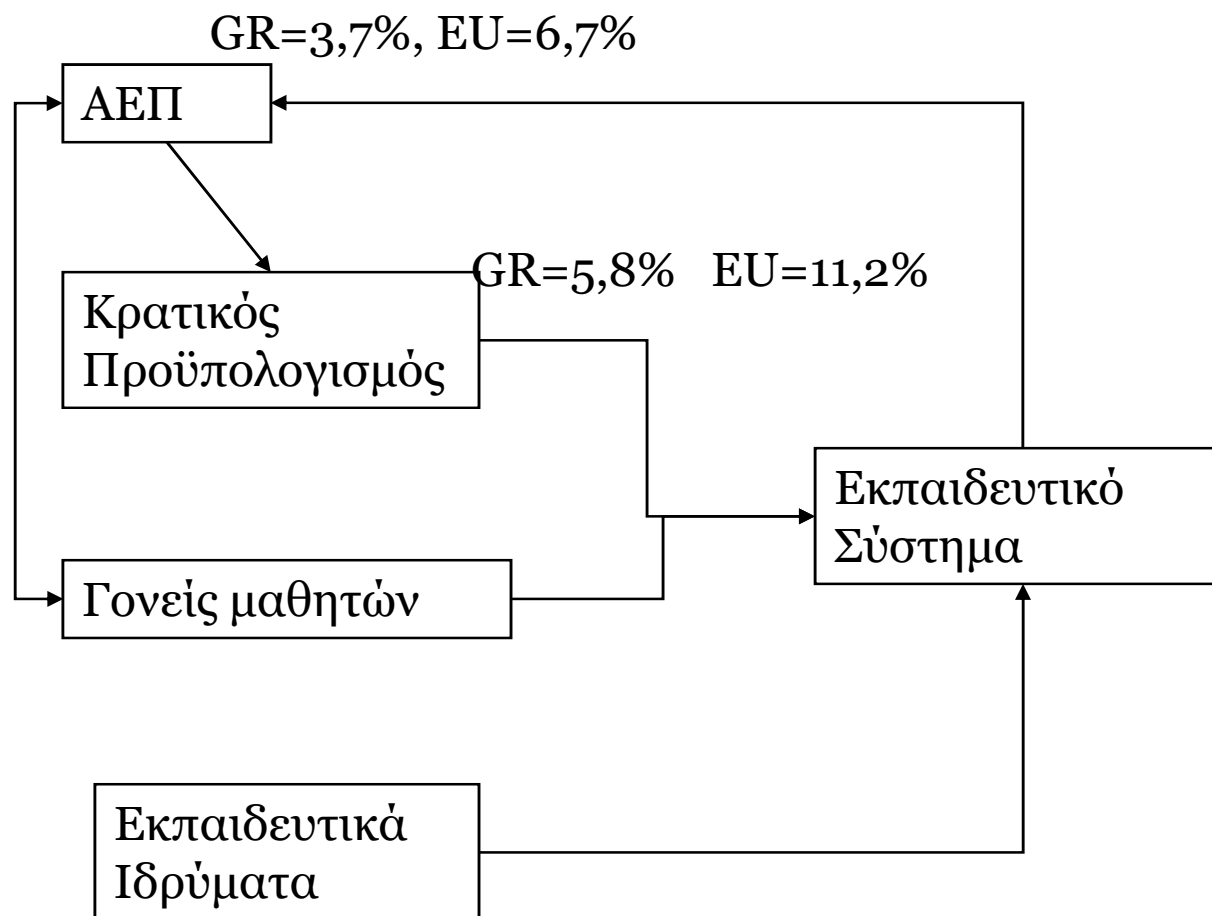
Διάγραμμα 5: ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τα σχετικά ερωτήματα που τίθενται στη μελέτη του κόστους της εκπαίδευσης στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης διαπραγμάτευσης του θέματος αυτού, μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

Γενικό ερώτημα: Πόσο κοστίζει; Ποιος πληρώνει;

- Ποια είναι η λειτουργία της κάθε μιας από τις «εισροές» στη διαδικασία της εκπαίδευσης; (τεχνικό πρόβλημα).
- Πόσα χρήματα πρέπει να παραχωρηθούν για τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος; (πρόβλημα οικονομικό)
- Πότε πρέπει να δοθούν τα χρήματα; (χρηματοδοτικό πρόβλημα)
- Ποιος πρέπει να πληρώσει; (πρόβλημα θεσμικό)

Διάγραμμα 6: ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Διάγραμμα 7: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΤΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κόστος		Κέρδη -οφέλη	
		Άμεσα	Έμμεσα και εξωτερικότητες
Δημόσιο	Δημόσιες δαπάνες για εκπαίδευση και κατάρτιση	Φορολογικά έσοδα, οικονομία στις κοινωνικές ενισχύσεις, απόδοση στην εργασία	Οικονομική ανάπτυξη, κοινωνική συνοχή, κοινωνική ζωή, προσαρμοστικότητα των γνώσεων, αντίσταση στον διεθνή ανταγωνισμό στην τεχνολογία, στην μεταφορά της και στη μίμηση.
Ιδιωτικό	Ιδιωτικό κόστος και κόστος ευκαιρίας	Καλύτερες αμοιβές ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο, καλύτερη θέση στην αγορά εργασίας	Προσωπική ικανοποίηση, προσωπική άνεση, υγεία και οικογενειακός σχεδιασμός, ατομική διαχείριση της πληροφορίας, (αγοράς εργασίας)

Η **δημόσια απόδοση** της εκπαίδευσης ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ κοινωνικής και ιδιωτικής απόδοσης

ΚΟΣΤΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Άμεσα κόστη εκπαίδευσης

ΕΞΟΔΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

1. Μισθοί και κοινωνικές εισφορές των εκπαιδευτικών
2. Μισθοί και κοινωνικές εισφορές του μη εκπαιδευτικού προσωπικού
3. Μισθοί και εισφορές τεχνικού και βοηθητικού προσωπικού

ΕΞΟΔΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

1. Κτίρια (ενοίκια, ασφάλεια των κτιρίων, φόροι, συντήρηση των κτιρίων)
2. Παιδαγωγικό υλικό (μικροϋπολογιστές, λογισμικό, βιβλία, προγράμματα, αναλώσιμα, χαρτικά, ειδικός εξοπλισμός για τη διδασκαλία, εξοπλισμός αιθουσών διδασκαλίας, κλπ.)
3. Άλλα έξοδα λειτουργίας και εξοπλισμού μη ειδικά για την διδασκαλία (Φως, νερό, τηλέφωνο, ταχυδρομείο, γραφεία, εξοπλισμός γραφείων, φωτοτυπικά, εκτυπωτικά μηχανήματα, εξοπλισμός καθαριότητας και αναλώσιμα καθαριότητας, Βιβλιοθήκες, δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις, συνδρομές, προμήθειες προϊόντων συντήρησης)

Έμμεσα κόστη

1. Είναι συνδεδεμένα κυρίως με διάφορα έξοδα κυρίως σε περιπτώσεις κατάρτισης όπου απαιτούνται μετακινήσεις, κόστος ευκαιρίας, κόστος μη παραγωγικού χρόνου).
2. Ασφάλιση φοιτητών, μαθητών
3. Κοινωνικές δαπάνες, (άθληση, διαμονή, μεταφορά, εκδρομές, εκπαιδευτικά ταξίδια, κλπ.)

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ	
ΕΤΟΣ	% ΑΕΠ
1984	3,72
1985	3,87
1985	3,86
1987	3,70
1988	3,69
1989	3,52
1990	3,95
1991	4,22
1992	4,00
1993	3,94
1994	4,16
1995	3,32
1996	3,42
1997	3,61
1998	3,59
1999	3,57
2000	3,55
2001	3,56
2002	3,48
2003	3,60
2004	3,61
2005	3,58
2006	3,52

**ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

ΕΤΟΣ	% ΑΕΠ
1996	3,42
1997	3,61
1998	3,59
1999	3,57
2000	3,55
2001	3,46
2002	3,36
2003	3,42
2004	3,47
2005	3,46
2006	3,11
2007	3,08
2008	3,20
2009	3,14
2010	3,10
2011	2,96
2012	2,93
2013	2,74
2014	2,70
2015	2,47

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ % ΤΟΥ Α.Ε.Π.

ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΣΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΩΣ % ΤΟΥ ΑΕΠ (2000)	
ΧΩΡΑ	% ΑΕΠ
ΑΥΣΤΡΙΑ	5,3
ΒΕΛΓΙΟ	5,7
ΓΑΛΛΙΑ	5,8
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	4,5
ΔΑΝΙΑ	6,5
ΕΛΛΑΣ	3,4
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	4,6
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	4,7
ΙΣΠΑΝΙΑ	4,8
ΙΤΑΛΙΑ	4,5
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	4,3
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	4,6
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	5,4
ΣΟΥΗΔΙΑ	6,6
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	6,6
ΕΕ	5,2
ΗΠΑ	5,0
ΙΑΠΩΝΙΑ	3,6

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (2007)

	ΧΩΡΑ	% ΑΕΠ		ΧΩΡΑ	% ΑΕΠ
1	ΔΑΝΙΑ	8.4	21	ΙΤΑΛΙΑ	4.6
2	ΙΣΛΑΝΔΙΑ	7.6	22	ΚΟΡΕΑ	4.6
3	ΝΟΡΒΗΓΙΑ	7.6	23	ΤΣΕΧΙΑ	4.4
4	ΣΟΥΗΔΙΑ	7.4	24	ΙΣΠΑΝΙΑ	4.3
5	Ν.ΖΗΛΑΝΔΙΑ	6.5	25	ΣΛΟΒΑΚΙΑ	4.2
6	ΦΙΛΑΝΔΙΑ	6.4	26	ΤΟΥΡΚΙΑ	4.0
7	ΒΕΛΓΙΟ	6.0	27	ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ *	3.9
8	ΕΛΒΕΤΙΑ	6.0	28	ΙΑΠΩΝΙΑ	3.6
9	ΓΑΛΛΙΑ	5.8	29	ΕΛΛΑΔΑ	3.3
10	ΑΥΣΤΡΙΑ	5.4			
11	ΟΥΓΓΑΡΙΑ	5.4		ΟΟΣΑ 29 (Μ.Ο.)	5.4
12	ΜΕΞΙΚΟ	5.4		Ε.Ε.19 (Μ.Ο.)	5.3
13	ΠΟΛΩΝΙΑ	5.4			
14	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	5.3	30	ΙΣΡΑΗΛ	6.6
15	Μ.ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ	5.3	31	ΣΛΟΒΕΝΙΑ	6
16	ΗΠΑ	5.3	32	ΕΣΘΟΝΙΑ	5.1
17	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	5.2	33	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	4
18	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	4.8	34	ΡΩΣΣΙΑ	3.6
19	ΙΡΛΑΝΔΙΑ	4.7	35	ΧΙΛΗ	3.5
20	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	4.6			

Κόστος της Εκπαίδευσης

ΜΟΝΑΔΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΤΑ ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.

ΧΩΡΑ/ΟΜΑΔΑ ΧΩΡΩΝ	Α'ΒΑΘΜΙΑ	Β'ΒΑΘΜΙΑ	Γ'ΒΑΘΜΙΑ	ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΑΘΜΙΔΕΣ
ΓΑΛΛΙΑ	1885	3073	3780	2802
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2101	2659	5085	3047
ΙΑΠΩΝΙΑ	2550	2325	2504	2523
ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ	2105	2763	7950	3008
ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ	3566	4370	6386	4301
ΔΑΝΙΑ	3204	4253	10847	4632
ΙΣΠΑΝΙΑ	1158	1586	1934	1419
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΕΣ	2015	2884	4705	2900
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΕΣ	2997	3346	5884	3644
ΜΙΚΤΕΣ	2041	2429	3806	2424
ΣΥΝΟΛΟ Ο.Ο.Σ.Α.	2711	3150	5534	3372

Πίνακας 1

Φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα κατά είδος σχολείου αποφοίτησης

Λύκειο	Φροντιστήριο	Ιδιαίτερα μαθήματα
Δημόσιο	90,3	61,1
Ιδιωτικό	80,3	72,4

Πίνακας 2

ιδιαίτερα μαθήματα κατά είδος σχολείου αποφοίτησης

Λύκειο	Καθηγητές δημόσιο	στο	Καθηγητές στο σχολείο τους
Δημόσιο	30,6%		18%
Ιδιωτικό	35,6%		16,85

Πίνακας 3

Ποσοστό φοιτητών που έκαναν φροντιστήριο ή/και ιδιαίτερα μαθήματα για τις εισαγωγικές κατά Τμήμα

ΤΜΗΜΑ	Φροντιστήριο	Ιδιαίτερα
Ιστορίας Αρχαιολογίας	85,7	58,8
Μαθηματικό	94,2	51,6
Φυσικό	97,0	48,6
Πληροφορικής	85,7	81,0
Ιατρικής	90,6	70,1
Παιδαγωγικό Νηπιαγωγών	89,2	52,9
Οικονομικών Επιστημών	87,9	53,2
Πολιτικών Μηχανικών	86,9	70,4
Αρχιτεκτόνων	95,9	69,0
Χημικών Μηχανικών	94,4	56,1
Τοπογράφων Μηχ.	95,7	57,1
Μεταλλειολόγων	94,1	55,6
Διοίκησης Επιχειρήσεων	90,6	69,2
Οδοντιατρική	83,7	72,1
Φαρμακευτική	89,1	65,4
Μ.Μ.Ε	95,1	56,3
Νομική	76,6	72,4
Βιολογίας	89,7	77,4
Σύνολο δείγματος	89,8	62,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Μηνιαία επιβάρυνση του οικογενειακού προϋπολογισμού από εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατά επαγγελματική κατηγορία

Τιμές 2000

Επάγγελμα πατέρα	Μέσο μηνιαίο Οικογενειακό εισόδημα	Μέσες μηνιαίες δαπάνες για φροντιστήριο	Μέσες μηνιαίες δαπάνες για ιδιαίτερα	Μέσες μηνιαίες δαπάνες για εισαγωγή στην τριτοβάθμια
Επιστήμονες-διευθυντ. Στελέχη	848.032	81.879	100.880	132.613
Δημόσιοι υπάλληλοι	567.922	73.877	89.855	108.927
Γεωργοι,κτηνοτρ, αλιείς	358.034	59.951	72.596	84.339
Εργάτες - τεχνίτες	428.262	70.611	71.960	87.131

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Κατανομή φοιτητών κατά επάγγελμα πατέρα

Επάγγελμα πατέρα	Κατανομή ενεργού πληθυσμού (1)	Σύνολο δειγμάτων (2)	Αντιπροσώπευση (2:1)	Ιατρική (3)	Αντιπροσώπευση (3:1)
Επιστήμονες-διευθυντ. στελεχη	21,8	28,2	129,3	45,5	208,8
υπαλ γραφείου	13	29,9	229,8	26,2	201,6
Εμποροι	10,8	14,1	130,2	10,3	95,8
παροχη υπηρεσιων	9,3	8,1	86,9	4,1	44,5
γεωργοι,κτηνοτρ, αλιεις	17,4	4,9	28,2	2,8	15,9
εργατες τεχνιτες	27,7	14,4	52,0	11,0	39,8
Total	100	100	100,0	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Μέσο μηνιαίο κόστος σπουδών στην πόλη-έδρα του Πανεπιστημίου

(σε δραχμές 2000)

Πανεπιστήμιο	Φοιτητές που σπουδάζουν εκτός οικογένειας		Φοιτητές που σπουδάζουν στον τόπο διαμονής της οικογένειας ή μένουν σε Φοιτητική Εστία	
	Κόστος ενοικίου	κόστος σπουδών	Κόστος ενοικίου	κόστος σπουδών
Ιωαννίνων	64.340	160.062	3.949	76.567
Αθηνών	73.142	181.026	30	84.843
Πάτρας	66.124	178.804	0	94.831
Θεσσαλονίκης	59.031	163.200	31	90.152
Πάντειον	75.538	202.307	0	72.500
Ιονιο	55.090	163.272	0	93.333
Ε.Μ.Π.	77.164	185.420	68	88.860
Πανεπιστημίου	63.690	171.476	0	94.000
Σύνολο Δείγματος	65.216	170.469	379	87.026

Κρατικές δαπάνες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

		2000	2001	2002	2003	2004	Μεταβολή 2000-2004 (%)
Δαπάνες προϋπολογισμού (σε σταθερές τιμές 2003 - χιλ. ευρώ)	ΑΕΙ	602.000	637.767	639.806	668.000	703.375	16,8
Δαπάνη σε ευρώ ανά φοιτητή (σε σταθερές τιμές 2003)	ΑΕΙ	5034	4286	3919	3859	3951	-21,5

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ 2009-
2010**

A. ΕΣΟΔΑ	
Δίδακτρα	39.490.000
Λοιπές Χρεώσεις	394.000
Διάφορα	475.000
Σύνολο Εσόδων	50.000.000
B. ΕΞΟΔΑ	
B1. ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
Μισθοί Εκπαιδευτικών	10.160.000
Κολλεγιακό Επίδομα Εκπαιδευτικών	3.429.000
Μισθοί Ακαδημαϊκών Διευθυντικών	738.000
Κολλεγιακό Επίδομα Ακαδημαϊκών Διευθυντών	260.000
Διευθυντικό Επίδομα & Επίδομα Θέσεως Εκπαιδευτικών	693.000
Μισθοί Διοικητικών Υπαλλήλων	3.446.000
Μισθοί Διοικητικών Διευθυντών & Προϊσταμένων	566.000
Μισθοί Εργατοτεχνιτών	1.773.000
Υπερωρίες Εκπαιδευτικών	230.000
Υπερωρίες Διοικητικών Υπαλλήλων	28.000
Υπερωρίες Εργατοτεχνιτών	207.500
Εργοδοτικές Εισφορές	5.121.000
Αποζημιώσεις	760.000
Σύνολο	30.000.000

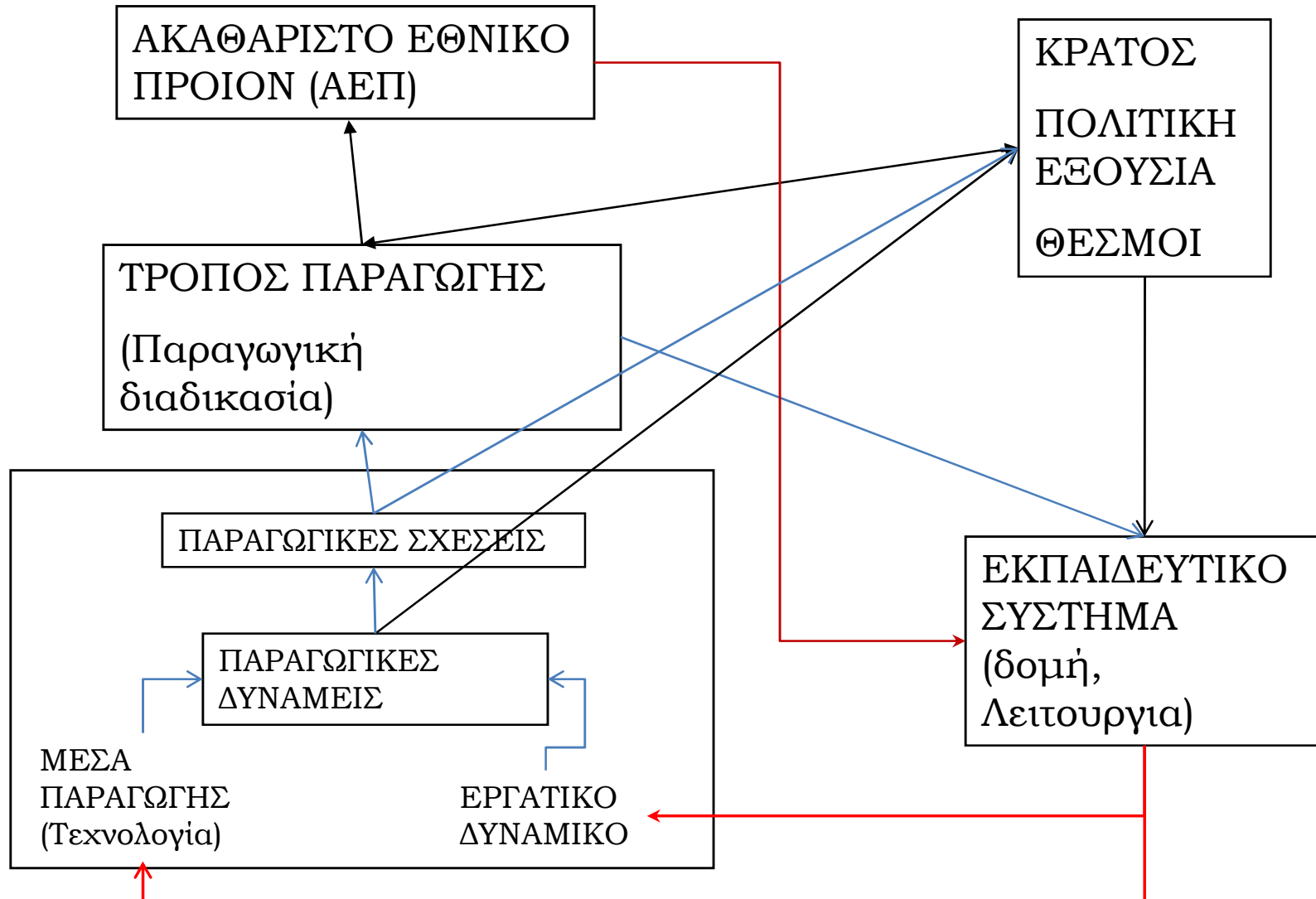
B2. ΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
Εκπτώσεις Διδάκτρων	2.310.000
Επιμόρφωση / Σεμινάρια	338.000
Γεύματα	400.000
Μεταφορά κ.λ.	158.000
Λοιπά	49.000
Σύνολο	5.000.000
B3. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ – ΑΝΑΛΩΣΙΜΑ – ΔΑΠΑΝΕΣ	
Αμοιβές τρίτων – Παροχή υπηρεσιών	393.000
Ηλεκτρικό / Ύδρευση	352.000
Τηλεπικοινωνίες	327.000
Καθαρισμός	620.000
Θέρμανση / Κλιματισμός	427.000
Δαπάνες Κτιρίων	316.000
Δαπάνες Τεχνολογικού Εξοπλισμού	206.000
Φόροι Δημοσίου	1.501.000
Εκδηλώσεις / Φιλοξενία	311.000
Εκπαιδευτικό Υλικό	221.000
Αναλώσιμα Γραφείων	175.000
Βιβλία / Έντυπα / Φωτοτυπίες	413.000
Ιδιωτική Φύλαξη	324.000
Διάφορα	540.000
Σύνολο	10.000.000

B4. ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	
Εκδόσεις	175.000
Επισκέψεις / Εκδρομές	340.000
Λοιπές Δραστηριότητες	150.000
Σύνολο	1.000.000
B5. ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ / ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΓΙΩΝ	2.000.000
Σύνολο Εξόδων	48.000.000
Σύνολο Εσόδων	50.000.000
ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ	2.000.000

Διάγραμμα :

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ -ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΗΜΑΤΑ (1)

- Πρότυπα σχήματα και συστήματα είναι ο ανθρώπινος τρόπος αντιμετώπισης της πραγματικότητας
- Η απεικόνιση που είναι η πραγματικότητα αφηρημένη και που περιέχει τα πιο απαραίτητα στοιχεία της, λέγεται πρότυπο σχήμα.
- Το πρότυπο αναπαριστά την πραγματικότητα η οποία δεν είναι η πραγματικότητα αυτή καθαυτή,.
- Αν το πρότυπο σχήμα είναι μια οργανωμένη αφηρημένη «πραγματικότητα» τότε το σύστημα είναι η οργανωμένη πραγματικότητα
- Το πρότυπο σχήμα είναι πάντα λιγότερο πολύπλοκο από τα πραγματικά φαινόμενα
- Η σχέση μεταξύ πρότυπου σχήματος και συστήματος έχει την ακόλουθη φύση: α) Επειδή η δυνατότητα κατατόπισης του ανθρώπου είναι περιορισμένη, τα πραγματικά φαινόμενα πρώτα μειώνονται σε πρότυπα σχήματα,
β) Στη συνέχεια από τα πρότυπα σχήματα σχεδιάζονται πραγματικά συστήματα για να αντιμετωπιστούν από τον άνθρωπο με τη σειρά τους

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΗΜΑΤΑ (2)

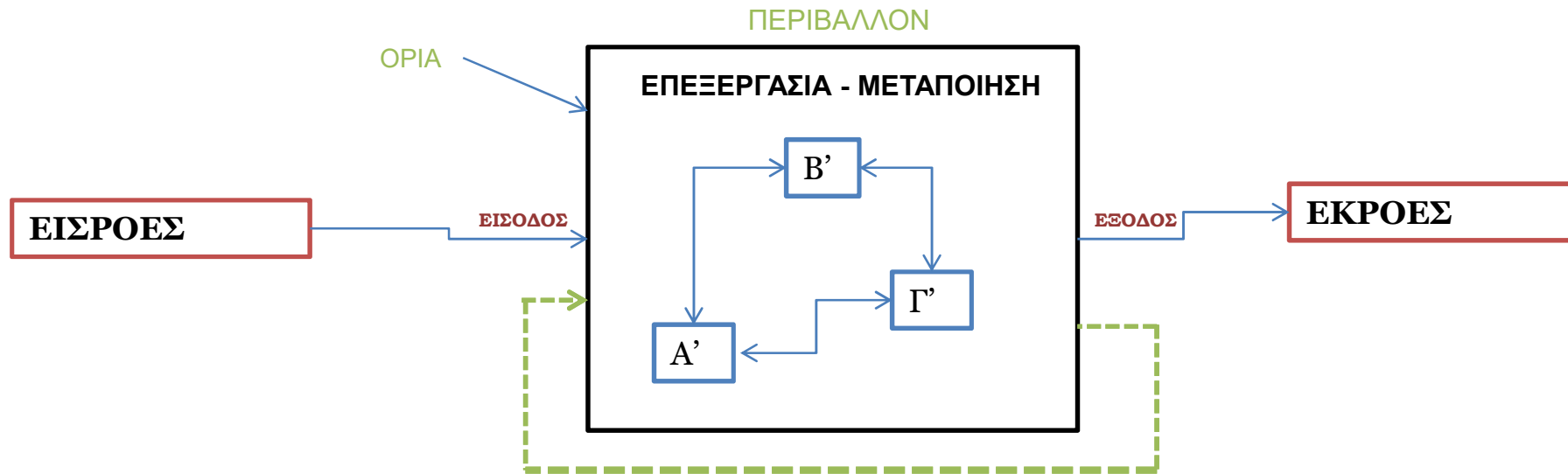
- Ο συστημικός μάνατζερ που εξετάζει τα φαινόμενα ως ολότητες, τα συλλαμβάνει ως μια λογική περίληψη εκείνων των χαρακτηριστικών του φυσικού ή κοινωνικού κόσμου που μπορεί να επιδράσει στη συμπεριφορά του
- Το θεωρητικό πρότυπο σχήμα αναπαριστά το τελικό αποτέλεσμα της διανοητικής λειτουργικής διαδικασίας του μάνατζερ (παρατηρήσεις και συλλογισμοί) και όχι μονάχα το αποτέλεσμα των αισθήσεων
- Ο συστημικός μάνατζερ συλλαμβάνει τα πραγματικά φαινόμενα σαν να ήταν συστήματα.
- Το σύστημα** «είναι κατασκεύασμα από μέρη που έχουν συνδυαστεί
- Δυο συστατικά στοιχεία: α) το σύστημα είναι κατασκευή, β) ότι η κατασκευή είναι σύνθεση μερών σε ενιαίο σύνολο
- Σύστημα** είναι **Ενιαίο Σύνολο** που αποτελείται από **αλληλένδετα μέρη**, δηλ. από στοιχεία που έχουν διασυνδέσεις αλληλεξαρτήσεως και αλληλεπιδράσεως

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΗΜΑΤΑ (3)

Συστήματα

- Οργανωμένα σύνολα
- Η οργάνωση (τάξη) σε κάθε σύστημα είναι κατασκευασμένη
- Η κατασκευή είναι πρωτίστως θεωρητική: Το σύστημα δηλ. συλλαμβάνεται πρώτα στη σκέψη του επιστήμονα και ύστερα γίνεται μέρος της πραγματικότητας
- Έτσι η συστημική μεθοδολογία είναι ο χαρακτηριστικός τρόπος με τον οποίο ο συστημικός επιστήμονας επεμβαίνει στην πραγματικότητα
- Σχεδιάζοντας το συστημικό πρότυπο ο ερευνητής, απλουστεύει το περίπλοκο πρόβλημα χωρίς να χάνει την συνολική του εικόνα
- Η απλούστευση, όμως αυτή τι δηλαδή θα θεωρήσει ο ερευνητής σαν ουσιώδη στοιχεία του συνόλου από το σκοπό του
- Το πόσο ρεαλιστικό είναι το πρότυπο αυτό, αποδεικνύεται μόνο κατά την εφαρμογή του στην πράξη

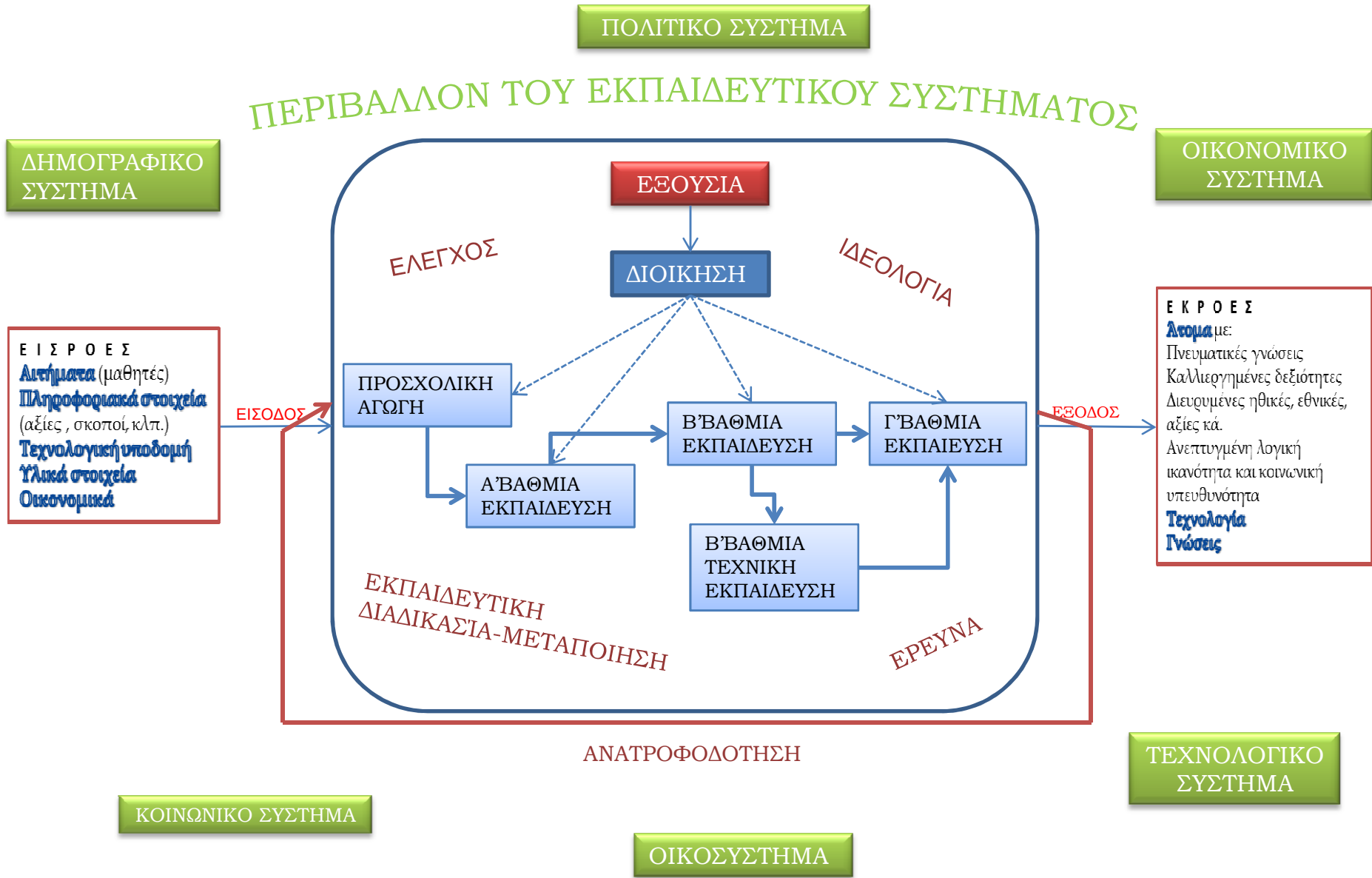
ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ανατροφοδότηση ή αναπληροφόρηση (Feedback)

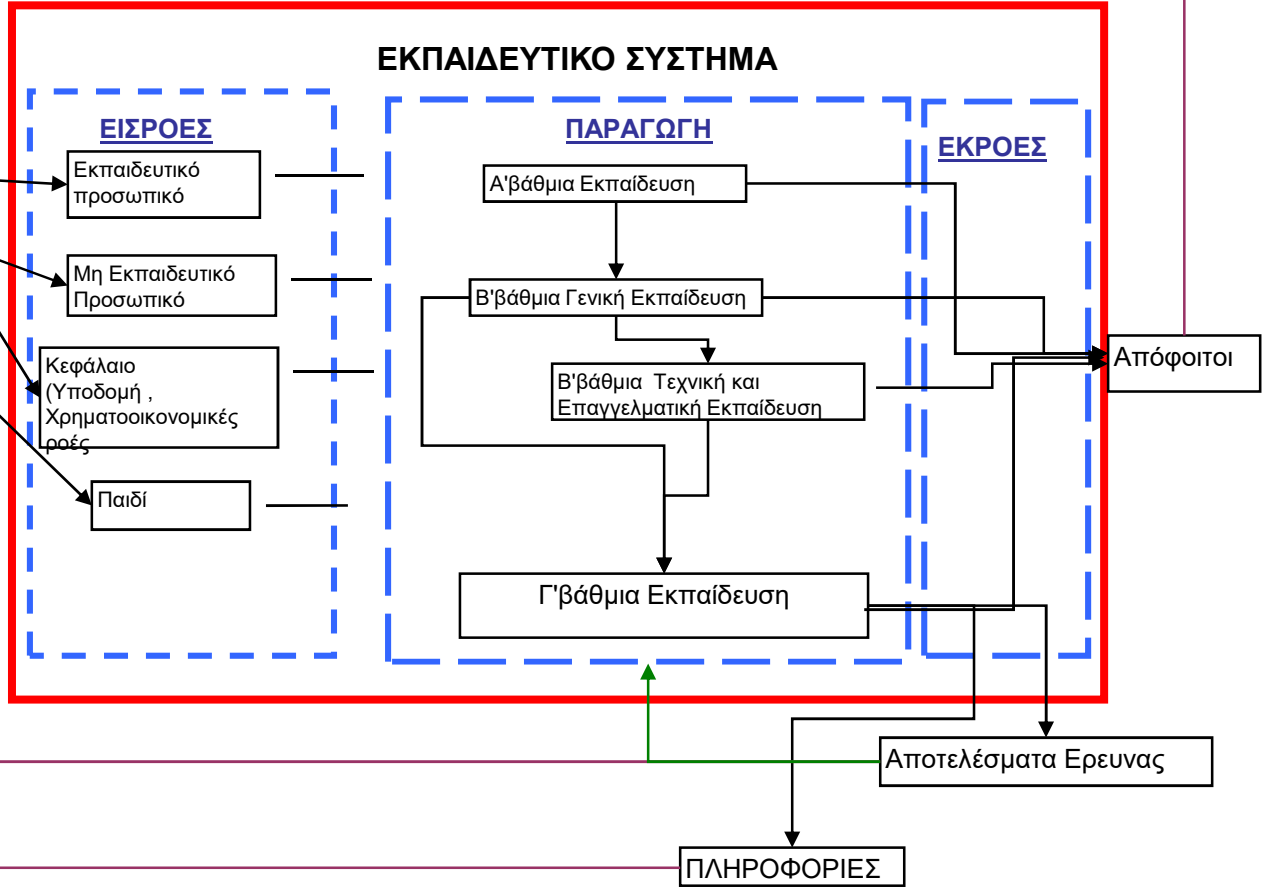
Δ Ο Μ Η	Λ Ε Ι Τ Ο Υ Ρ Γ Ι Α	Ε Ξ Ε Λ Ι Ξ Η
<ul style="list-style-type: none"> • Στοιχεία • Διασυνδέσεις • Όρια • Περιβάλλον • Ιεραρχία • Ετεραρχία 	<ul style="list-style-type: none"> • Είσοδος • Έξοδος • Μετατροπή • Ελενατροφοδότηση • Έλεγχος • Κατάσταση • Σταθερή κατάσταση • Διαταραχή • Ένταση • Σύγκρουση 	<ul style="list-style-type: none"> • Τροχιά • Ανάπτυξη Μορφογένεση • Μεταμόρφωση • Προσαρμογή • Πολυπλοκότης • Εντροπία • Κρίση • Καταστροφή

ΣΥΣΤΗΜΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (1)

Προγραμματισμός σημαίνει προσδιορισμός των σκοπών της επιχείρησης και των τρόπων που θα χρησιμοποιηθούν για να τους εκπληρώσει

ΕΙΔΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. Στρατηγικός προγραμματισμός
2. Λειτουργικός προγραμματισμός

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ: είναι η διαδικασία της ανάπτυξης και ανάλυσης της αποστολής και του οράματος του οργανισμού, των σκοπών του, των στρατηγικών και του καθορισμού των πηγών.

1. Χρονική διάρκεια
2. Βασική ερώτηση: Που είμαστε; Τι θα θέλαμε στο μέλλον να είμαστε;
3. Διαδικασία: Συμμετέχουν άτομα από υψηλά ιεραρχικά κλιμάκια
4. Πολυπλοκότητα: Εξετάζονται πολλές μεταβλητές του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος (αδυναμίες- δυνατότητες, ευκαιρίες απειλές)
5. Βαθμός δόμησης: Εξαρτάται από τη φιλοσοφία και κουλτούρα του οργανισμού, το προσωπικό
6. Αποτέλεσμα: Είναι μια γενική πρόταση που συνήθως εκφράζεται από την αποστολή και τους σκοπούς

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (2)

- **ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ**

(OPERATIONAL)πραγματοποιείται στα χαμηλά ιεραρχικά κλιμάκια και έχει σκοπό να εκπληρώσει λειτουργικούς στόχους, δηλαδή βραχυπρόθεσμους και συγκεκριμένους σκοπούς

1. Χρονική διάρκεια: εβδομάδες ή μήνες
2. Βασική ερώτηση: Ποια συγκεκριμένα καθήκοντα πρέπει να πραγματοποιηθούν για να επιτευχθούν τα αποτελέσματα που έχουν διατυπωθεί στους μεσοπρόθεσμους σκοπούς.
3. Πολυπλκότητα: Σ'αυτόν τον προγραμματισμό οι μεταβλητές είναι συγκεκριμένες
4. Βαθμός δόμησης: Ο προγραμματισμός είναι περισσότερο δομημένος, γιατί οι στόχοι του είναι συγκεκριμένοι

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (3)

Είδη πλάνων που χρησιμοποιούνται στον προγραμματισμό

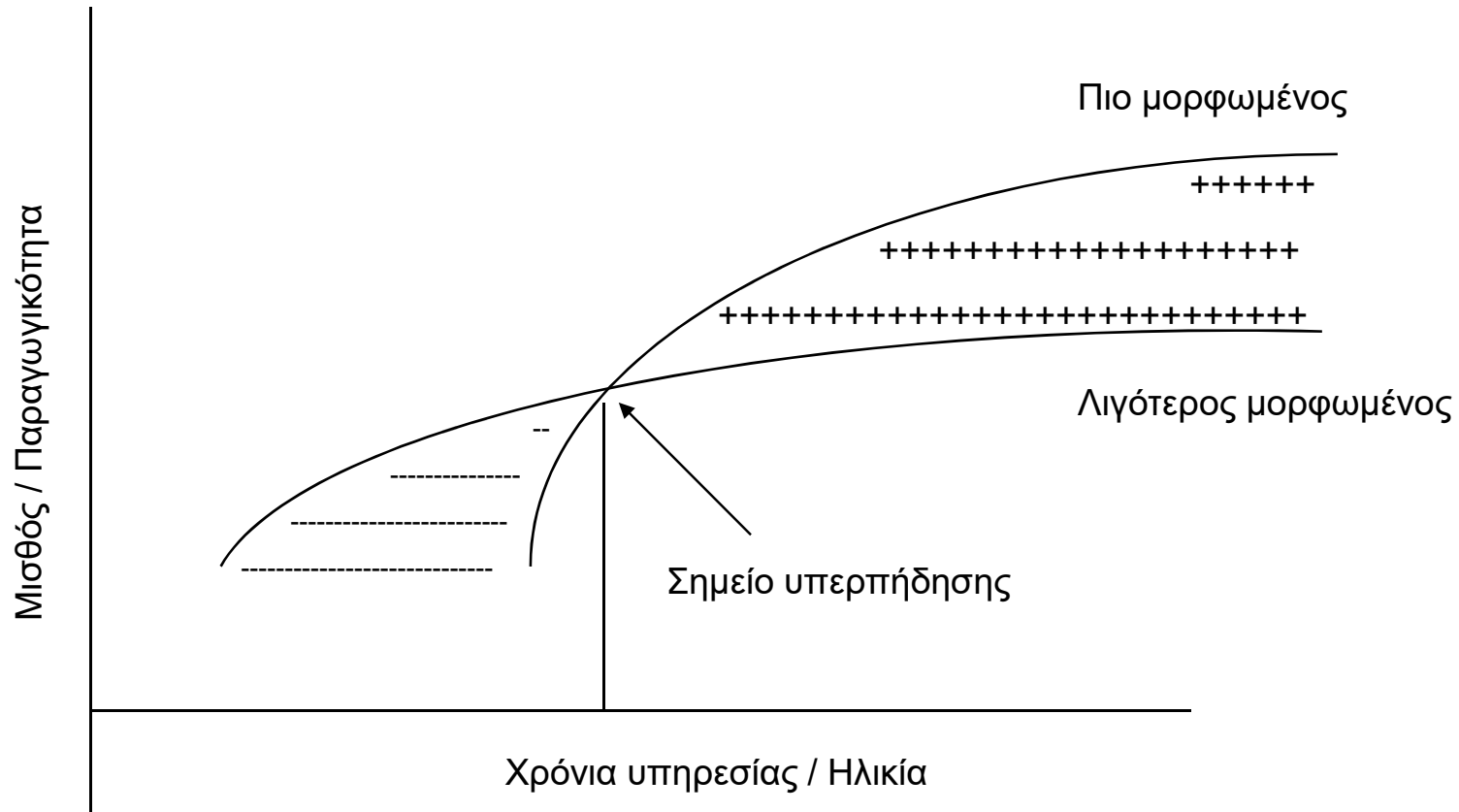
1. **Αποστολή** :Καθήκον που πρέπει να επιτελέσει
2. **Σκοπός**: το αποτέλεσμα που θέλει να πετύχει
3. **Στρατηγική**: οι ενέργειες που ένας οργανισμός πραγματοποιεί για να εκπληρώσει τους σκοπούς
4. **Πολιτική**: είναι πρόταση που καθοδηγεί τη σκέψη του μάνατζερ στη λήψη αποφάσεων
5. **Διαδικασία**: είναι η μέθοδος χειρισμού δραστηριοτήτων ή ενέργειες που πρέπει να ληφθούν σε μια συγκεκριμένη κατάσταση
6. **Κανόνες**: είναι μια ενέργεια που επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται να λάβει χώρα σε έναν οργανισμό
7. **Πρόγραμμα** : Σύνολο δραστηριοτήτων που αποτελείται από σκοπούς, πολιτικές, διαδικασίες, κανόνες, καθήκοντα. κλπ.
8. **Προϋπολογισμός**: το αποτέλεσμα εκφρασμένο σε αριθμούς
9. **Στόχος**: Είναι τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που κάποιος επιθυμεί να επιτύχει

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (4)

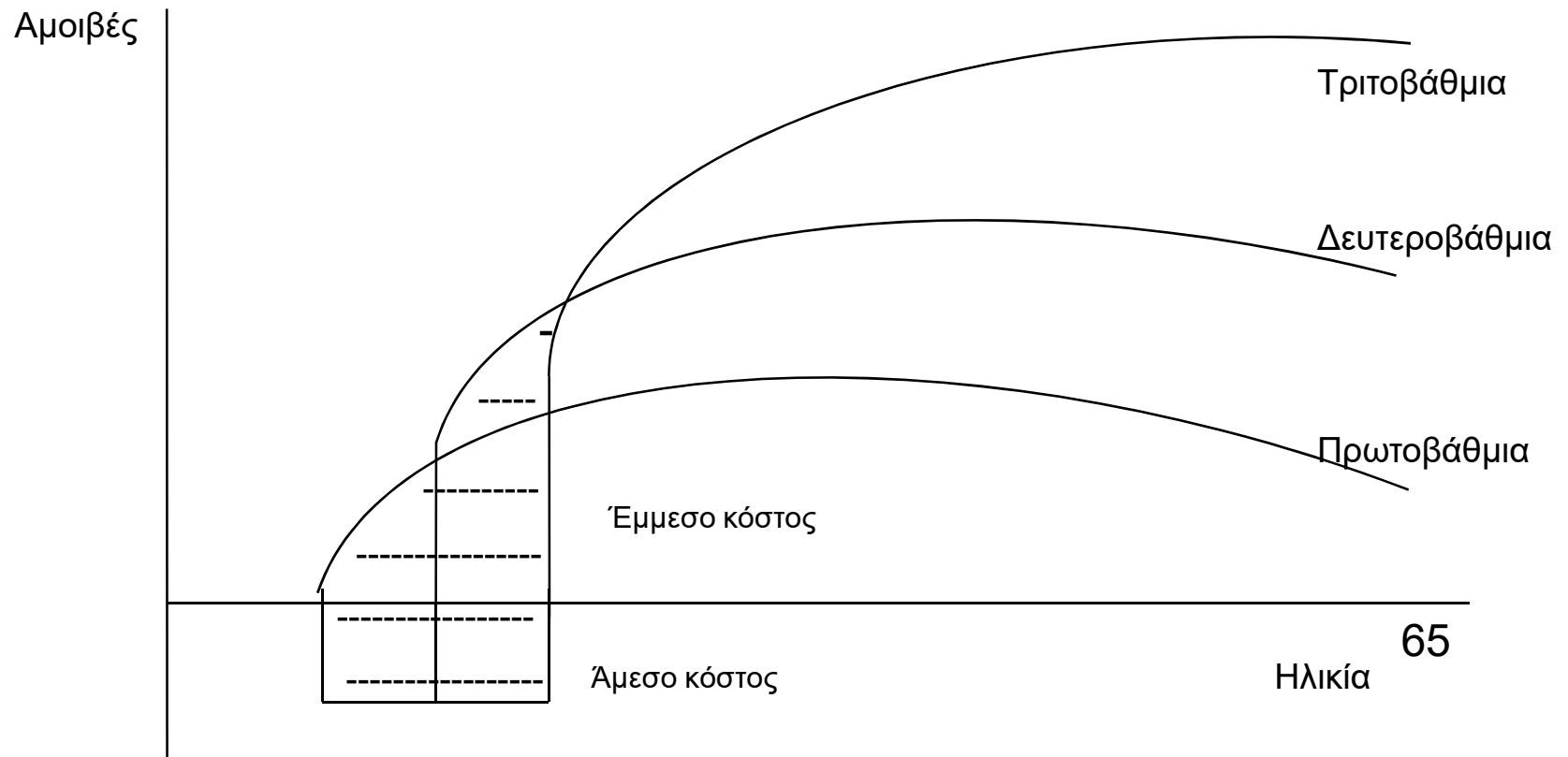
- ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΟΡΙΟΘΕΤΟΥΝ ΤΟ ΠΡΟΣΔΟΚΟΜΕΝΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
2. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ Ο ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
3. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ
4. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΤΕΡΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΛΑΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΤΕΥΞΗ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ
5. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΝΩΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

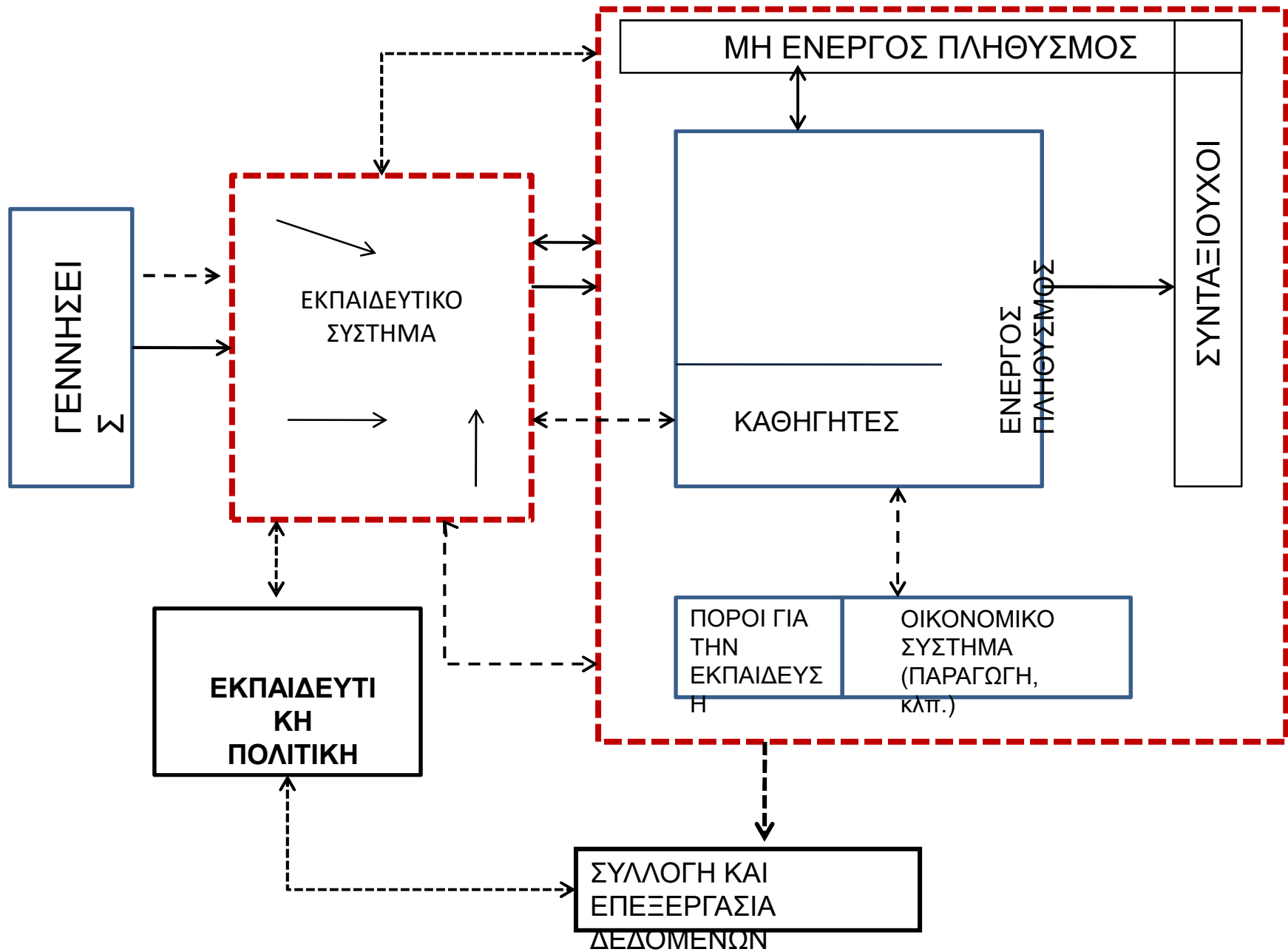
Βασική θεωρία του Ανθρώπινου Κεφαλαίου

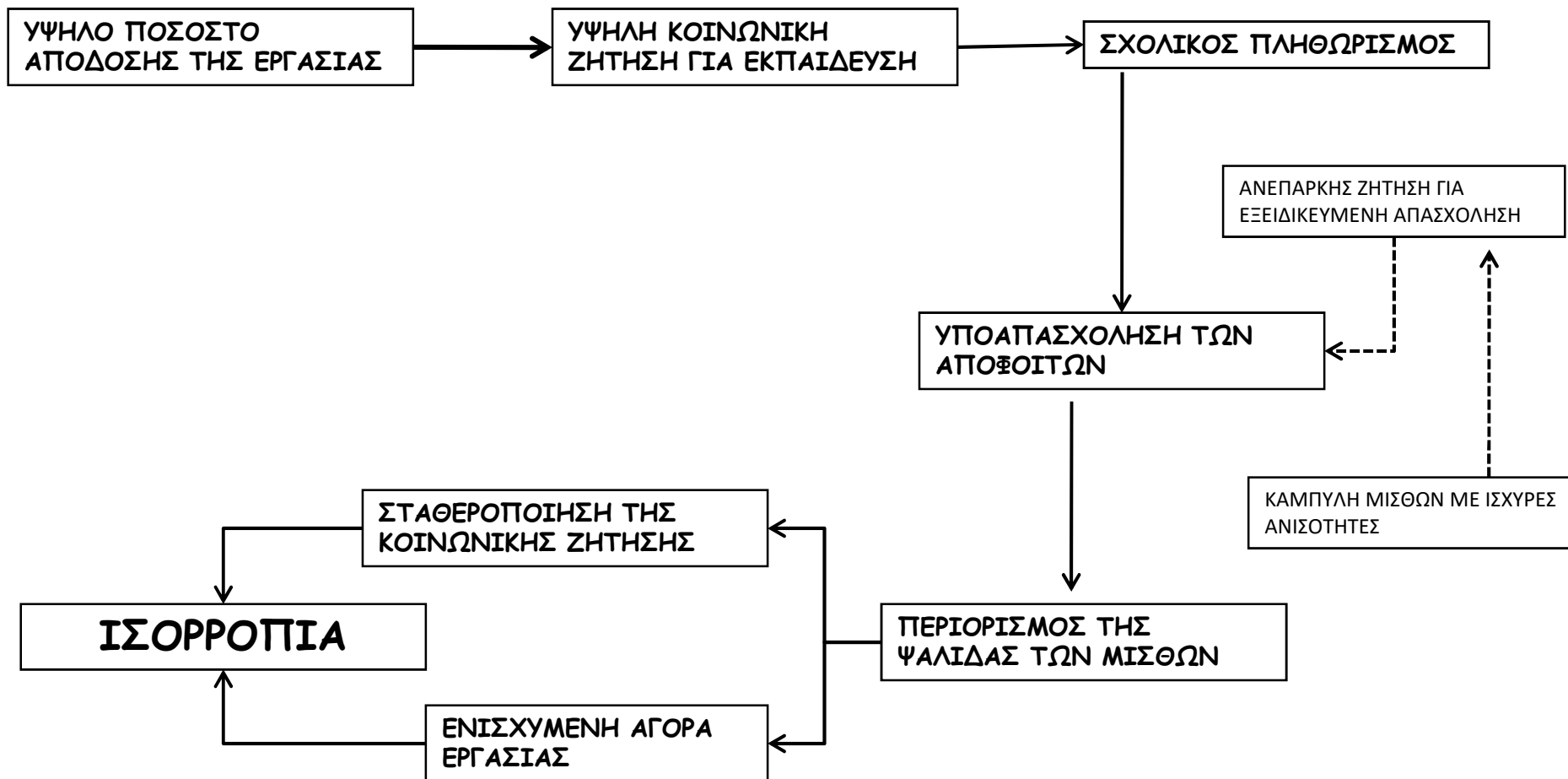
Ένα «καλώς-συμπεριφερόμενο» προφίλ εισοδημάτων κατά ηλικία και εκπαίδευση

ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ BECKER

Πίνακας 1. Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για την εκπαίδευση, 2011 (% του ΑΕΠ)
 Πηγή: Eurostat (2013).

	Συνολική εκπαίδευση	Προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Μετα - δευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση	Τριτοβάθμια εκπαίδευση
EU-27	5.34	1.69	1.99	0.13	0.86
EA-17	5.02	1.53	1.98	0.04	0.83
BE	6.18	:	:	:	:
BG	3.63	0.71	1.78	-	0.84
CZ	4.89	0.55	2.73	0.00	0.86
DK	7.79	3.93	1.72	-	1.51
DE	4.26	1.09	1.65	0.07	0.91
EE	6.48	2.23	1.75	0.28	1.60
IE	5.25	1.98	1.87	0.08	1.03
EL	4.08	1.33	1.57	-	0.91
ES (groups 2010)	4.74	1.83	1.70	0.00	0.96
FR	6.05	1.70	2.39	0.04	0.79
IT	4.24	1.55	1.87	0.08	0.38
CY	7.18	2.38	2.52	0.01	1.14
LV	5.73	1.94	1.76	-	0.94
LT	5.82	0.89	2.54	0.09	1.00
LU	5.09	1.95	1.68	0.05	0.32
HU	5.18	1.50	1.69	0.04	1.00
MT	5.82	1.36	2.41	0.09	1.09
NL	5.77	1.97	2.23	-	1.24
AT	5.56	1.48	2.51	0.02	0.81
PL	5.56	1.82	1.54	0.00	1.57
PT	6.35	1.85	2.54	0.00	0.93
RO	4.13	1.31	1.58	0.02	0.87
SI	6.67	2.35	2.43	-	1.20
SK	4.04	:	:	:	:
FI	6.38	1.30	2.87	0.00	1.79
SE	6.79	3.91	1.25	0.02	1.31
UK	6.51	1.94	2.28	0.68	0.69
IS	7.85	3.30	2.34	0.01	1.75
NO	5.55	2.29	1.12	0.02	1.42
CH	6.06	:	:	:	:

Πίνακας 3. Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (% του ΑΕΠ) και κατά κεφαλήν ΑΕΠ (\$ ΗΠΑ), 2012

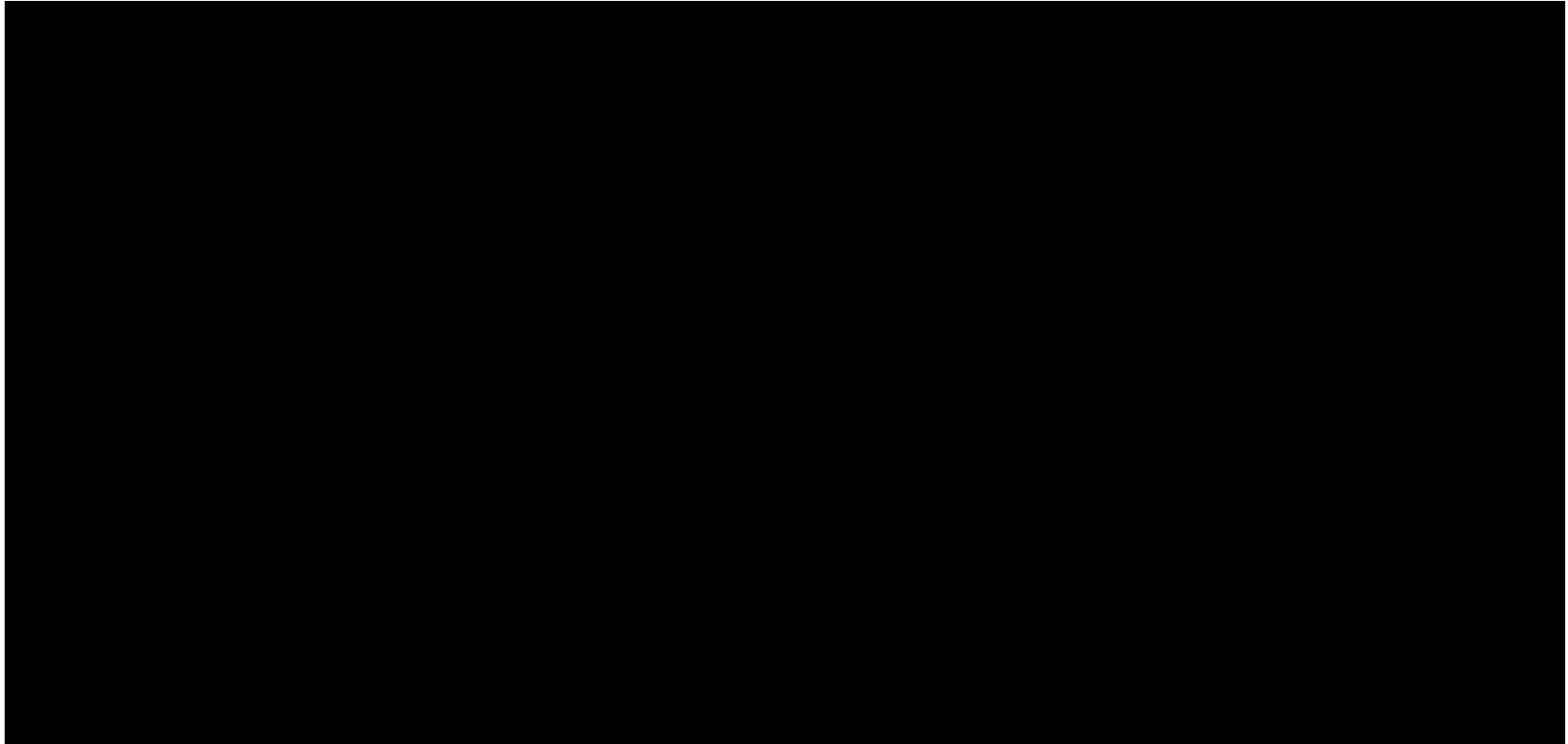
Σημείωση: *Για την περίπτωση της Ελλάδας, η παρένθεση στις δημόσιες δαπάνες για τριτοβάθμια εκπαίδευση αφορά στις δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού για το έτος 2013.

	Κατάταξη	Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ		Κατάταξη	Δημόσιες Δαπάνες για Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
1	Νορβηγία	99461,6	1	Ισλανδία	1,79%
2	Δανία	56202,2	2	Φινλανδία	1,75%
3	Αυστρία	47083,0	3	Εσθονία	1,59%
4	Φινλανδία	46098,3	4	Πολωνία	1,49%
5	Ιρλανδία	45888,3	5	Δανία	1,49%
6	Ισλανδία	41739,2	6	Νορβηγία	1,42%
7	Γαλλία	41140,7	7	Μάλτα	1,20%
8	Ην. Βασίλειο	38588,8	8	Ιρλανδία	0,95%
9	Ιταλία	33115,0	9	Ρουμανία	0,88%
10	Κύπρος	26389,1	10	Βουλγαρία	0,84%
11	Ελλάδα	22055,4	11	Κύπρος	0,81%
12	Μάλτα	20852,4	12	Τσεχία	0,81%
13	Τσεχία	18579,3	13	Αυστρία	0,79%
14	Εσθονία	16319,8	14	Γαλλία	0,79%
15	Λιθουανία	14018,4	15	Λετονία	0,78%
16	Λετονία	13899,9	16	Ελλάδα	0,73% (0,56%)*
17	Πολωνία	12537,9	17	Λιθουανία	0,68%
18	Ρουμανία	7934,9	18	Ην. Βασίλειο	0,66%
19	Βουλγαρία	7033,4	19	Ιταλία	0,38%

Πίνακας 4. Χρηματοδότηση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2012 και το 2013 (ποσοστό του ΑΕΠ) από τον Τακτικό Προϋπολογισμό

Οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (πανεπιστημιακός και τεχνολογικός τομέας) θα αγγίξουν τα €0,9 δις, όταν για το 2012 ήταν €1,22 δις και για το 2011 ήταν €1,63 δις. Το ποσό αυτό για το 2013 αφορά στο 0,56% του ΑΕΠ, πρόκειται δηλαδή για μία νέα μείωση κατά 26,7% σε σχέση με το 2012 (Πίνακας 4)!!!

	2012	2013
ΑΕΠ (δισ ευρώ)	168,4	161,4
Προϋπολογισμός Υπουργείου Παιδείας (δισ ευρώ)	5,7	5,2
Προϋπολογισμός Πανεπιστημιακού Τομέα ((δισ ευρώ)	0,9	0,7
Προϋπολογισμός Τεχνολογικού Τομέα (δισ ευρώ)	0,3	0,2
Πανεπιστημιακός + Τεχνολογικός Τομέας (δισ ευρώ)	1,2	0,9
Υπουργείο Παιδείας / ΑΕΠ (%)	3,38%	3,22%
Πανεπιστημιακός Τομέας / ΑΕΠ (%)	0,53%	0,43%
Τεχνολογικός Τομέας / ΑΕΠ (%)	0,18%	0,12%
Πανεπιστημιακός + Τεχνολογικός Τομέας / ΑΕΠ (%)	0,73%	0,56%

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΝΑ ΕΠΙΠΕΔΟ, 2015

ΕΠΙΠΕΔΟ	ΠΟΣΟ	%
ΕΘΝΙΚΕΣ	4.622.740.657	87,72%
ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ	611.811.680	11,61%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ	35.300.115	0,67%
ΣΥΝΟΛΟ	5.269.852.452	

Στοιχεία από την έκθεση του Δικτύου «Ευρυδίκη» για το 2015

ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑ - ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ 2015

	2013	2014	2015
ΤΑΚΤ.ΠΡΟΥΠ.ΥΠΑΙΘ	4.813.000.000	4.514.000.000	4.343.000.000
Π.Δ.Ε.	462.000.000	568.000.000	474.000.000
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΑΙΘ	5.275.000.000	5.082.000.000	4.817.000.000
ΧΩΡΙΣ ΘΡΗΣΚ./Γ.Γ. ΤΕΧΝ ΚΑΠ	5.005.472.000	4.829.216.000	4.573.792.000
ΑΕΠ	182.438.000.000	178.944.000.000	184.870.000.000
% ΣΥΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΑΙΘ/ΑΕΠ	2,89%	2,84%	2,61%
% ΔΑΠ. ΧΩΡΙΣ ΘΡΗΣΚ/ΑΕΠ	2,74%	2,70%	2,47%

ΜΕΙΩΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ 2014-2015

ΕΤΟΣ	ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤ.ΠΡΟΥΠΟΛ.	ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΔΕ	ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΑΚΤ.ΠΡ. +ΠΔΕ
2014	4.514.000.000	568.000.000	5.082.000.000
2015	4.343.000.000	474.000.000	4.817.000.000
ΔΙΑΦΟΡΑ	171.000.000	94.000.000	265.000.000
% ΜΕΙΩΣΗ	3,79%	16,55%	5,21%

ΜΕΙΩΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ 2009-2015

ΕΤΟΣ	2009	2015	2015-2009	
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΑΙΘ	7.480.000.000	4.817.000.000	-2.663.000.000	-35,6%
ΤΑΚΤ.ΠΡΟΥΠ.ΥΠΑΙΘ	7.131.000.000	4.343.000.000		
Π.Δ.Ε.	349.000.000	474.000.000		
ΑΕΠ	235.017.000.000	184.870.000.000		
% ΣΥΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΥΠΑΙΘ/ΑΕΠ	3,18%	2,61%		-0,58%

* έχουν αφαιρεθεί τα ποσά για ΓΓ Θρησκευμάτων & Έρευνας-Τεχνολογίας, Αστροσκοπείο, ΕΚ Θαλάσ.Ερευνών, ΕΕ Ατομ. Ενέργειας

Τα ποσά είναι σε εκατομμύρια ευρώ

Στοιχεία από τον προϋπολογισμό του 2015

Επεξεργασία Θ.Κοτσιφάκης, ΟΛΜΕ

Πίνακας: Πληρωμένες Δημόσιες Δαπάνες για την εκπαίδευση την περίοδο 2005-2013 (forecast for 2014)

Πληρωμένες Δημόσιες Δαπάνες	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (εως 30/9/2013)	2014 (Προϋπολο- γισμός)
Για Εκπαίδευση (εκ. ευρώ)	6.344	6645	7034	7702	7623	7026	6340	5800	5524	5090
Ως % ετήσιου ΑΕΠ	3,19%	3,12%	3,16%	3,30%	3,30%	3,16%	3,04%	2,99%	3,02%	2,78%
Ετήσια μεταβολή		7,4%	4,5%	4,7%	-0,09	-3,90%	-6,10%	-7,10%	-5,60%	0,10%
Ως % ΑΕΠ του 2008					3,30%	3,04%	2,74%	2,51%	2,39%	2,20%

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών – Κρατικού Προϋπολογισμού 2007-2014 – Πληρωμένες Δημόσιες Δαπάνες

Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

Κατηγορίες Δαπανών σε €	2013
Υπηρεσίες Φοίτησης (δίδακτρα)	1.027.068.450,95
Ξένες γλώσσες (φροντιστήρια & ιδιαίτερα)	859.289.493,68
Εξωσχολική υποστήριξη μαθημάτων (φροντιστήρια & ιδιαίτερα)	1.054.122.615,07
Εκπαιδευτικές εκδρομές	42.802.305,26
Γενικές αγορές για εκπαίδευση	438.553.959,78
Οικονομικές μεταβιβάσεις για σπουδές σε άλλα νοικοκυριά	1.428.804.220,01
Δαπάνες για εκπαίδευση που δεν μπορεί να ταξινομηθεί (1)	3 396.764.392,72
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	5.247.405.437,48
(1) Ωδεία, γυμναστήρια, σχολές χορού κλπ., Ξένες γλώσσες για άτομα που δεν παρακολουθούν κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης και Υπηρεσίες παροχής καταλύματος σε οικοτροφεία, πανεπιστήμια	